

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**RAZMERJE MED EVROPSKIM IN
NACIONALNIM PRAVOM
(VPRAŠANJE NADDRŽAVNOSTI)**

Borut Jakič

Ljubljana, maj 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**RAZMERJE MED EVROPSKIM IN NACIONALNIM PRAVOM
(VPRAŠANJE NADDRŽAVNOSTI)**

Kandidat: Borut Jakič
Vpisna številka: 04035491
Študijski program: univerzitetni študijski program Uprava I. stopnja
Mentorica: doc. dr. Alenka Kuhelj

Ljubljana, maj 2011

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisani Borut Jakič, študent Fakultete za upravo, univerzitetnega študijskega programa Uprava I. stopnja, z vpisno številko 04035491, sem avtor diplomskega dela z naslovom Razmerje med evropskim in nacionalnim pravom (vprašanje naddržavnosti).

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbel, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega/magistrskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala Barbara Gantar Močnik, prof. slovenščine

Ljubljana, maj 2011

Podpis avtorja:

POVZETEK

Razmerje med evropskim in nacionalnim pravom, ki ga v Sloveniji poznamo danes, je rezultat večletnih pogajanj oziroma prilagajanj slovenske zakonodaje evropski. Glavni namen pogajanj in prilagajanj zakonodaje je že od samega začetka odprava razlik, ki bi lahko onemogočile ali ovirale dosego katerega od ciljev unije oziroma bi ovirale delovanje njenega notranjega trga. Odkar je Slovenija marca 1998 začela s pogajanja za članstvo v EU, je prilagajanje slovenske zakonodaje evropski postalo stalnica in pomemben del sprejemanja nacionalne zakonodaje.

Da pa lahko govorimo o razmerjih med evropskim in nacionalnim pravom ter o primarnosti oziroma naddržavnosti, moramo najprej spoznati Evropsko unijo kot tako, njeno kratko zgodovino, institucije, ki so pomembne za delovanje unije, tako pravo Evropske unije kot tudi pravo Republike Slovenije ter pravne podlage, načela in proces sprejemanja nove zakonodaje.

Za boljše razumevanje bom v diplomski nalogi temeljne pojme o razmerju in naddržavnosti predstavil tudi na podlagi primerov, ki bodo podali jasnejšo sliko o pomembnosti in vplivu evropske zakonodaje na slehernega prebivalca unije.

Ključne besede: naddržavnost, evropsko pravo, nacionalno pravo, pravna načela, sprejemanje in prilagajanje zakonodaje.

SUMMARY

RELATIONSHIP BETWEEN THE EUROPEAN AND NATIONAL LAW (QUESTION OF SUPREMACY)

The relationship between the European law and the national law recognized in Slovenia is the result of several years of negotiations and adjustments of the Slovenian legislation to the European respectively. The primary purpose of the negotiations and adjustments to the legislation has, from its very beginning, been to remove all the differences which could in turn make impossible or obstruct the attainment targets of the Union and thus obstruct the effect of its home market. Since March 1998, when Slovenia started the negotiations for the membership in the EU, the adjustment of Slovenian legislation to the European one has become a constant and vital part of making and passing of national laws.

In order to be able to speak about the relationship between the European and national law their primary aims and supremacy respectively, it is significant to be first acquainted with the proper European Union, its history, the institutions that are vital for its functioning, the European law as well as the law of the Republic of Slovenia, the legal bases, the principles and, last but not least, the process of passing the new legislation. For a better understanding of the basic concepts of ratio and supremacy in my thesis I also intend to present about the relationship and supremacy on the basis of examples from real life which will help clarify the importance and influence of the European legislation on each and every citizen of the Union.

Key words: supremacy, European law, national law, legal principles, adoption and adaptation of legislation.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	ii
POVZETEK.....	iii
SUMMARY.....	iv
KAZALO.....	v
KAZALO PONAZORITEV	vii
KAZALO SLIK.....	vii
KAZALO TABEL	vii
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC.....	vii
1 UVOD.....	1
1.1 PREDSTAVITEV TEME.....	1
1.2 CILJ IN NAMEN DIPLOMSKE NALOGE.....	1
1.3 ZGRADBA DIPLOMSKE NALOGE.....	2
1.4 METODE DE LA IN RAZISKAV.....	2
2 RAZVOJ EVROPSKE UNIJE.....	3
2.1 POMEMBNE PRELOMNICE RAZVOJA EVROPSKE UNIJE	3
2.1.1 Podpis pomembnih dokumentov.....	3
2.1.2 Širitev Evropske unije	5
2.1.3 Uvedba evra	6
2.2 PRIDRUŽITEV SLOVENIJE EVROPSKI UNIJI.....	8
3 POMEMBNE INSTITUCIJE EVROPSKE UNIJE V PROCESU ODLOČANJA IN SPREJEMANJA EVROPSKE ZAKONODAJE.....	10
3.1 INSTITUCIJE IN ORGANI EVROPSKE UNIJE.....	10
3.1.1 Evropski parlament	10
3.1.2 Svet Evropske unije.....	12
3.1.3 Evropska komisija.....	13
3.1.4 Sodišče evropskih skupnosti	14
3.1.5 Evropsko računsko sodišče	15
4 POMEMBNE INSTITUCIJE IN PROCES SPREJEMANJA SLOVENSKE NACIONALNE ZAKONODAJE	17

4.1	INSTITUCIJE IN ORGANI REPUBLIKE SLOVENIJE	17
4.1.1	Državni zbor	17
4.1.2	Vlada Republike Slovenije	17
4.1.3	Državni svet.....	18
4.2	ZAKONODAJNI POSTOPEK V REPUBLIKI SLOVENIJI	19
5	RAZMEJITEV POJMOV: EVROPSKO IN NACIONALNO PRAVO	21
5.1	PRAVNI RED EVROPSKE UNIJE.....	22
5.1.1	Temeljni dokumenti primarne evropske zakonodaje	23
5.1.2	Drugi akti	25
5.2	TEMELJNA NAČELA PRAVA EVROPSKE UNIJE	25
5.3	TEMELJNA NAČELA NACIONALNEGA PRAVA	26
6	RAZMERJE MED EVROPSKIM IN NACIONALNIM PRAVOM TER PRAVNA NAČELA.....	27
6.1	NAČELO PRIMARNOSTI ALI NADDRŽAVNOSTI PRAVA EU.....	27
6.1.1	Primarnost s stališča sodišča evropskih skupnosti	28
6.1.2	Primarnost s stališča držav članic	31
6.2	NAČELO AVTONOMNOSTI PRAVA EU	32
6.3	NAČELO NEPOSREDNE UPORABNOSTI PRAVA EU	33
7	SLOVENIJA IN EVROPSKA UNIJA	34
7.1	UVELJAVLJANJE PRAVA EVROPSKE UNIJE V PRAVNEM REDU REPUBLIKE SLOVENIJE	34
7.2	USTAVNE SPREMEMBE OB VSTOPU SLOVENIJE V EU	34
7.2.1	PRILAGAJANJE SLOVENSKEGA PRAVNEGA REDA.....	36
7.3	VLOGA NACIONALNIH PARLAMENTOV V EU	37
7.3.1	RAZMERJE MED EVROPSKIM IN NACIONALNIM PARLAMENTOM	37
8	SKLEP	39
	LITERATURA	41
	INTERNETNI VIRI.....	42

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO SLIK

Slika 1: Trije stebri EU.....	22
Slika 2: Lizbonska pogodba.....	24

KAZALO TABEL

Tabela 1: Poslanci Evropskega parlamenta.....	11
--	----

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

BDP	– Bruto domači proizvod
ECB	– Evropske centralna banka
ESCB	– Evropski sistem centralnih bank
EP	– Evropski parlament
ES	– Evropska skupnost
EU	– Evropska unija
idr.	– In drugi
PES	– Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti
PoDZ	– Poslovnik državnega zbora
RS	– Republike Slovenija
t. i.	– Tako imenovano
UL	– Uradni list

1 UVOD

1.1 PREDSTAVITEV TEME

Evropa je v svoji zgodovini doživela in preživela mnogo krvavih spopadov, eden najhujših je bil med letoma 1939 in 1945, ko je po nekaterih ocenah umrlo do 70 milijonov ljudi. Tako imenovana druga svetovna vojna je pahnila mnoge države na rob propada ali vsaj izničila njihov napredek zadnjih nekaj let. Po končani drugi svetovni vojni se je ideja o združenih Evropi znova pojavila, vendar tokrat ne le s strani filozofov in vizionarjev, temveč tudi s strani državnikov z glavnim namenom, da bi v prihodnosti preprečili ponoven izbruh vojn oziroma prevlad posameznih nacionalnih držav. Del te »združitve«, ki jo danes poznamo pod imenom Evropska unija, je od leta 2004 tudi Slovenija.

Danes je Evropska unija veliko več kot le združitev posameznih držav članic. Z zgodovinskega vidika je celo nekaj enkratnega in novega.

Države članice so prenesle del svojih nacionalnih pristojnosti na institucije unije in se tako delno odrekle svoji suverenosti. Pojmu, ki je tudi okvir te diplomske naloge, ko evropsko pravo prevlada nacionalnemu, pravimo naddržavnost oziroma primarnost prava. Pomembno je vedeti, da unija ne deluje le v interesu posameznih držav članic in njenih prebivalcev, temveč deluje v interesu, ki je skupen vsem državam članicam in prebivalcem Evropske unije.

1.2 CILJ IN NAMEN DIPLOMSKE NALOGE

Osnovni namen diplomske naloge je, predstaviti evropsko pravo kot samostojno celoto ter opisati kaj ga sestavlja, kako se sprejema in katere institucije so pomembne za sprejemanje in delovanje evropskega pravnega sistema. Prav tako je namen predstaviti slovensko zakonodajo kot nacionalno zakonodajo, predstaviti temelje in proces sprejemanja nacionalne zakonodaje in prilagajanja nacionalne zakonodaje evropski, po predstavitvi temeljnih pojmov pa opisati razmerje med evropsko in nacionalno zakonodajo s poudarkom na naddržavnosti oziroma primarnosti prava.

Sam cilj diplomske naloge je predstaviti, kako evropska zakonodaja deluje oziroma vpliva na naše vsakdanje življenje ter na podlagi primerov iz realnega življenja predstaviti razmerje med evropsko in nacionalno zakonodajo in tako praktično prikazati pomen pojma naddržavnosti. Prav tako je cilj s pomočjo deskriptivne metode, s študijem domače in tuje literature, najti vplive, ki so botrovali spremembam nacionalne zakonodaje od začetka, ko je Slovenija začela s postopkom pristopa, pa vse do danes.

1.3 ZGRADBA DIPLOMSKE NALOGE

Diplomsko delo je razdeljeno na osem poglavij. V prvem poglavju bom opisal namen in cilje diplomske naloge ter način izdelave oziroma metodologijo dela. V drugem delu bom opisal kratek razvoj in zgodovino nastanka Evropske unije ter proces pristopa Slovenije Evropski uniji. V tretjem delu bom predstavil in opisal institucije Evropske unije, ki so pomembne za delovanje, sprejemanje in implementacijo evropske zakonodaje. V četrtem delu bom opisal proces sprejemanja nove zakonodaje v Republiki Sloveniji ter predstavil institucije, ki so pomembne za delovanje in sprejemanje nove zakonodaje v Republiki Sloveniji. V petem delu bom predstavil pojem evropske in nacionalne zakonodaje kot pravne celote. Opisal bom, kaj je pravni red, kateri so pomembni dokumenti ter temeljna načela evropskega in nacionalnega prava. V šestem delu bom predstavil tri temeljna pravna načela: načelo primarnosti, načelo avtonomnosti in načelo neposredne uporabnosti prava Evropske unije. Temeljno načelo primarnosti oziroma naddržavnosti, ki je tudi glavna tema moje diplomske naloge, bom predstavil podrobneje in širše, ter opisal tudi s stališč treh držav članic, in sicer Avstrije, Irske in Slovenije. V sedmem delu bom opisal razmerje med Slovenijo in Evropsko unijo, kako poteka uveljavljanje evropskega pravnega reda v pravnem redu Republike Slovenije, kakšne so ustavne in mednarodne podlage za sprejemanje evropskega pravnega reda, kakšna je vloga nacionalnega pravosodja in institucij v Evropski uniji in vpliv evropskega prava na sprejemanje slovenske zakonodaje. V sklepu bom povzel ugotovitve diplomske naloge in na kratko povzel ugotovitve glede razmerja med evropskim in nacionalnim pravom ob vprašanju naddržavnosti.

1.4 METODE DELA IN RAZISKAV

Pri izdelavi diplomske naloge bom uporabil deskriptivno metodo s študijem domače in tuje literature. Uporabil bom tako knjige kot internetne vire in nekatere že opravljene raziskovalne naloge. Podatke bom povzel in predstavil s tabelami in podkrepil s predstavitevijo nekaterih primerov iz realnega življenja. Skupne ugotovitve diplomske naloge bom na koncu predstavil in kratko strnil v sklepu.

2 RAZVOJ EVROPSKE UNIJE

2.1 POMEMBNE PRELOMNICE RAZVOJA EVROPSKE UNIJE

Zamisel o združeni Evropi je v glavah vizionarjev in filozofov nastala že dolgo pred dejansko združitvijo držav članic. Zamisel o združeni Evropi, kot jo poznamo danes, pa se je pojavila malo kasneje. V glavah evropskih državnikov se je pojavila po drugi svetovni vojni. Glavni namen je bil zagotoviti mir, stabilnost in varnost na evropski celini. 9. maja 1950 je francoski zunanji minister Robert Schuman predstavil svoj predlog o združitvi. Na ta dan po celotni Evropski uniji danes praznujemo dan Evrope. O prvih postavljenih temeljih Evropske unije lahko govorimo od leta 1951 dalje, ko je šest ustanovitvenih članic (Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nizozemska in Zahodna Nemčija) ustanovilo Evropsko skupnost za premog in jeklo.

Pomembne prelomnice razvoja Evropske unije lahko delimo oziroma predstavimo po različnih kriterijih. Dva izmed najpomembnejših kriterijev sta gotovo: podpisi pomembnih dokumentov¹, ki omogočajo uspešno in kakovostno delovanje Evropske unije in njene širitve, ter datumi, ki obeležujejo širitve Evropske unije. Ne smemo pa pozabiti tudi na uvedbo skupne evropske valute evro.

2.1.1 Podpis pomembnih dokumentov

Sprejemanje novih dokumentov, ki omogočajo razvoj, širjenje in uspešno delovanje unije je zagotovo del najpomembnejših procesov. Brez teh posodobitev bi bila Evropska unija obsojena na propad, saj uspešno in učinkovito delovanje unije ne bi bilo več mogoče.

Tako lahko sledimo naslednjim datumom, ki obeležujejo pomembne podpise najpomembnejših dokumentov v Evropski uniji (Urad Vlade RS za komuniciranje, 4. 7. 2010):

- **9. maj 1950**

Francoski zunanji minister Robert Schuman predstavi načrt za večje sodelovanje med evropskimi državami. 9. maj postane evropski praznik – dan Evrope.

- **18. april 1951**

Šest držav – Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nemčija in Nizozemska – na podlagi Schumanovega načrta podpiše pogodbo, po kateri bodo težko industrijo, premog in jeklo,

---

¹ Ti dokumenti so v urejenem časovnem okvirju predstavljeni v nadaljevanju.

vodile pod skupno upravo. Tako nobena država ne more sama izdelovati vojaškega orožja, ki bi ga lahko uporabila proti drugi, kot se je dogajalo v preteklosti.

- **25. marec 1957**

Po uspehu pogodbe o premogu in jeklu šest držav razširi sodelovanje še na druge gospodarske sektorje. S podpisom Rimske pogodbe ustvarijo Evropsko gospodarsko skupnost (EGS) oziroma skupni trg, da bi omogočili prost pretok oseb, blaga in storitev čez meje.

- **17. februar 1986**

Carine so bile odpravljene leta 1968, promet med državami EU pa še ne poteka svobodno. Glavna ovira so razlike med posameznimi zakonodajnimi ureditvami. Z enotnim evropskim aktom iz leta 1986 se začne obsežen šestletni program, ki te ureditve medsebojno uskladi. Evropski parlament dobi s tem aktom večje pristojnosti, Evropska unija pa večjo moč odločanja o varstvu okolja.

- **7. februar 1992**

V Maastrichtu je podpisana Pogodba o Evropski uniji. Ta pomembni mejnik v zgodovini Evropske unije določi natančna pravila za prihodnjo enotno valuto, zunanjo in varnostno politiko ter za tesnejše sodelovanje v pravnih in notranjih zadevah. S to pogodbo se ime Evropska skupnost nadomesti z imenom Evropska unija.

- **26. marec 1995**

V sedmih državah začne veljati Schengenski sporazum, in sicer v Belgiji, Franciji, Luksemburgu, Nemčiji, Nizozemski, Portugalski in Španiji. Med njimi lahko poslej svobodno potujejo ljudje vseh narodnosti, ne da bi na mejah kdo preverjal njihove dokumente. Od tedaj so se schengenskemu območju brez meja pridružile še druge države².

- **17. junij 1997**

Podpisana je Amsterdamska pogodba, ki gradi na dosežkih Maastrichtske pogodbe. Opredeljuje reforme institucij EU, da bi Evropa okrepila svoj položaj v svetu in da bi se namenilo več sredstev za zaposlovanje in pravice državljanov.

- **26. februar 2001**

Po srečanju Evropskega sveta v Nici decembra 2000 je podpisana nova pogodba, t. i. Pogodba iz Nice, ki Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi evropskih skupnosti dopolnjuje s preoblikovanjem institucionalne strukture, da bo ta lahko prenesla širitev Evropske unije.

---

² Slovenija je v schengensko območje pristopila 21. decembra 2007.

- **29. oktober 2004**

Države članice Evropske unije podpišejo Pogodbo o ustavi za Evropo, ki poenostavlja demokratično odločanje in upravljanje EU s 25 in več državami. Državljeni Francije in Nizozemske leta 2005 na referendumih glasujejo proti ustavi, zato državniki Evropske unije razglasijo obdobje za razmislek.

- **13. december 2007**

Voditelji držav članic Evropske unije v Lizboni podpišejo pogodbo o reformi, ki naj bi Uniji omogočila učinkovito delovanje in okrepila njeno vlogo v svetu. Podpisu je sledil proces ratifikacije v vseh 27 državah članicah in Evropskem parlamentu, ki se je končal 3. novembra, ko je kot zadnja pogodbo podpisala Češka, Lizbonska pogodba pa je nato 1. decembra 2009 stopila v veljavo. Nova pogodba tako ni ustava, ki bi nadomestila vse dosedanje pogodbe, temveč je njen namen nadomestiti oziroma spremeniti obstoječe pogodbe (predvsem Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti).

2.1.2 Širitev Evropske unije

Širitev je zagotovo eno od najmočnejših orodij politike EU, saj sta, kot je pokazala nedavna zgodovina, prav privlačnost EU in želja postati država članica pomagali preoblikovati države Srednje in Vzhodne Evrope v sodobne in uspešne demokracije. Širitev je skrbno in pazljivo načrtovan proces, ki pomaga Evropski uniji pri preoblikovanju vključenih držav, širi mir, stabilnost, blaginjo, demokracijo, človekove pravice ter načela pravne države in tržnega gospodarstva po vsej Evropi.

Leta 1951 je šest držav (Belgija, Nemčija, Francija, Italija, Luksemburg in Nizozemska) ustanovilo Evropsko skupnost za premog in jeklo, ki sta ji leta 1957 sledili Evropska gospodarska skupnost in Evropska skupnost za atomsko energijo. Širitev povezovanja med državami članicami je šla z roko v roki z geografsko širitvijo Skupnosti. Tako je Evropa v več kot petdesetletni zgodovini povezovanja videla pet uspešnih širitev EU (povzeto po Generalni direktorat za zdravje in varstvo potrošnikov, Evropski rokovnik, 2005/2006, str. 6):

- **leta 1973** so se Evropskim skupnostim pridružile Danska, Irska in Velika Britanija, Norvežani so na referendumu glasovali proti članstvu,
- **leta 1981** Grčija postane deseta članica skupnosti,
- **leta 1986** se pridružita Španija in Portugalska,
- **leta 1990** po padcu berlinskega zidu postane nekdanja Vzhodna Nemčija del Skupnosti,

- **leta 1995** so se EU pridružile tudi Avstrija, Finska in Švedska. Norvežani že drugič glasujejo proti članstvu,
- **leta 2004** je EU prestala širitev, ki se je zapisala v zgodovino kot edinstvena, saj je pomenila ponovno združitev Evrope po desetletjih ločitve zaradi železne zaves. EU se je 1. maja 2004 pridružilo deset držav Srednje in Vzhodne Evrope ter Sredozemlja: Češka, Estonija, Ciper, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija,
- **januarja 2007** sta državi članici postali Romunija in Bolgarija.

»Peti krog širitve EU, ki je bil zaradi nepripravljenosti Bolgarije in Romunije na vstop leta 2004 izveden v dveh korakih, je bil najbolje pripravljen krog širitve EU doslej. EU je leta 1993 prvič natančno določila pristopna merila. Da lahko država postane članica EU, mora v državi vladati stabilna demokracija, država mora spoštovati človekove pravice, imeti konkurenčno tržno gospodarstvo in mora biti sposobna prevzeti pravni red skupnosti. Danes unija skrbno spremlja prizadevanja držav kandidatk pri izpolnjevanju teh pogojev. Natančen nadzor izpolnjevanja pogojev za članstvo ter različne oblike finančne pomoči so nove države članice dobro pripravile na vključitev v različne institucije in uspešno izvajanje predpisov EU«. (Urad Vlade RS za komuniciranje, 4. 7. 2010)

Danes Evropsko unijo sestavlja 27 držav članic, vendar pa unija še ni dosegla končne širitve. Države, ki so potencialne članice, lahko razdelimo v dve skupini. Prvo skupino sestavljajo države, ki imajo status kandidatke, drugo skupino pa države, ki nosijo status tako imenovane morebitne države kandidatke. Danes imajo tri države uradni status države kandidatke. Te države so Hrvaška, Turčija in Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija, ki je postala država kandidatka decembra 2005. Drugo skupino pa sestavljajo države, ki jih imenujemo potencialne oziroma morebitne države kandidatke. Te države so Albanija, Bosna in Hercegovina, Črna gora in Srbija s Kosovom. Kot zadnja je 23. julija 2009 prošnja za članstvo vložila Islandija.

2.1.3 Uvedba evra

Zagotovo pri govoru o pomembnih prelomnicah pri razvoju Evropske unije ne gre brez omembe skupne evropske valute evro. Ekonomska in monetarna unija predstavlja zadnjo fazo ekonomske integracije v EU. Sama ideja o večjem ekonomskem in monetarnem povezovanju držav članic je bila prisotna že ob samih začetkih evropskega povezovanja, leta 1999 pa je z uvedbo evra kot knjižnega denarja ta ideja postala resničnost. Evro je enotna valuta Evropske unije, katere bankovci in kovanci so prišli v splošno rabo 1. januarja 2002. Uvedba evra je zagotovo mejnik v razvoju Evropske unije in hkrati največja monetarna sprememba v zgodovini sodobne Evrope. Evro udejanja ekonomsko in monetarno unijo, prispeva h gospodarski stabilnosti, povečuje konkurenco in inovacije, koristi potrošnikom, hkrati pa tako gospodarsko kot tudi politično krepi Evropo. Države članice, ki evra še niso prevzele, morajo svojo gospodarsko in denarno politiko voditi tako, da bodo čimprej izpolnjevale Maastrichtska konvergenčna merila, ki so pogoj in dokaz, da

so države članice pripravljene ma uvedbo evra. (povzeto po Urad Vlade RS za komuniciranje, 5. 7. 2010)

Tako lahko v grobem povzamemo, da so faze nastanka evropske monetarne unije naslednje (Urad Vlade RS za komuniciranje, 5. 7. 2010):

- **prva faza** se je začela julija 1990, zaznamovalo pa jo je predvsem tesnejše usklajevanje gospodarskih politik držav članic Evropske unije ter odprava omejitev pri pretoku kapitala;
- **druga faza** se je začela januarja 1994 z ustanovitvijo Evropskega monetarnega inštituta, predhodnika Evropske centralne banke;
- **tretja faza** se je začela 1. januarja 1999 z uvedbo nove enotne valute evro kot knjižnega denarja ter s prenosom pristojnosti vodenja denarne politike na Evrosistem. Delovati je začela tudi Evropska centralna banka (ECB), ki je bila sicer ustanovljena 1. junija 1998;
- **četrta faza**, v katero so države območja evra vstopile 1. januarja 2002, je uvedba kovancev in bankovcev evra. Začne se obdobje, ko se nacionalne valute umikajo iz obtoka, konča pa se 28. februarja 2002. Od takrat naprej je evro edino zakonito plačilno sredstvo v državah, ki spadajo v območje evra.

Danes Evropsko monetarno unijo sestavlja 16 držav članic, v katerih je evro tako nadomestil 16 nacionalnih valut, ki so v mnogih državah bili simboli in nosilci nacionalne suverenosti. Kot zadnja je evro prevzela Slovaška, in sicer 1. januarja 2009, Slovenija pa se je EMU območju pridružila 1. januarja 2004. Osrednja institucija Ekonomske in monetarne unije je Evropska centralna banka³ (ECB). Skupaj s centralnimi bankami držav, ki so evro že uvedle, pa Evropska centralna banka deluje v okviru Evrosistema, ki je od 1. januarja 1999 tudi odgovoren za določanje in izvajanje denarne politike za območje evra. Vse dokler bodo obstajale članice Evropske unije, ki evra še niso uvedle, bosta Evrosistem in Evropski sistem centralnih bank (ESCB), ki ga sestavljajo ECB in nacionalne banke držav članic EU, delovala sočasno. (Povzeto po Urad Vlade RS za komuniciranje, 5. 7. 2010)

2.1.3.1 Maastrichtska konvergenčna merila

Pogoj, da država članica EU sploh lahko uvede evro, je v prvi vrsti izpolnjevanje določenih meril. Tako imenovana konvergenčna oziroma maastrichtska merila, ki jih morajo države članice pred prevzemom evra izpolnjevati, so (Urad Vlade RS za komuniciranje, 5. 7. 2010):

---

³ ECB je bila ustanovljena leta 1998 in deluje povsem samostojno in sicer s sedežem v Frankfurtu. Njena glavna naloga je upravljanje evra in varovanje stabilnosti cen za več kot dve tretjini državljanov EU, ki uporabljata evro. Hkrati je Evropska centralna banka odgovorna tudi za izvajanje monetarna politike evroobmočja (Portal Europa, 2011).

- **merilo stabilnosti cen:** stopnja inflacije ne sme za več kot 1,5 odstotne točke presegati povprečja stopnje inflacije treh držav članic, ki so dosegle najboljše rezultate na tem področju;
- **merilo nizke stopnje obrestnih mer:** dolgoročne obrestne mere ne smejo presegati povprečja obrestnih mer treh držav članic z najnižjo stopnjo inflacije za več kot 2 odstotni točki;
- **merilo stabilnosti tečaja valut:** spoštovanje mej nihanja (15 %), predvidenih z mehanizmom deviznih tečajev v ERM II, vsaj dve leti, brez devalvacije valute;
- **merilo zdravih javnih financ:** javnofinančni primanjkljaj ne sme presegati 3 % BDP, razen če je to razmerje znatno in neprestano upadalo ter doseglo raven blizu referenčne vrednosti ali če je prekoračitev referenčne vrednosti samo izjemna in začasna ter razmerje ostaja blizu referenčne vrednosti;
- **merilo dolgoročne vzdržnosti javnih financ:** javni dolg ne sme presegati 60 % BDP, razen če se to razmerje zadostno zmanjšuje in z zadovoljivo hitrostjo dosega referenčno vrednost;
- **merilo skladnosti pravnih redov držav članic,** zlasti predpisov, ki se nanašajo na neodvisnost evropske in nacionalnih centralnih bank.

2.2 PRIDRUŽITEV SLOVENIJE EVROPSKI UNIJI

Slovenija je postala polnopravna članica Evropske unije 1. maja 2004. 23. marca 2003 je na referendumu vstop v EU podprlo 89,64 % volivcev. Pred tem zgodovinskim dogodkom je Slovenija morala prestati dolgoletna pogajanja in doseči dogovor o pogojih pristopa Slovenije, prilagoditi slovensko zakonodajo evropski ter tako odpraviti razlike, ki bi onemogočale ali ovirale doseg katerega od ciljev unije oziroma delovanje njenega notranjega trga.

»Od razglasitve samostojnosti je Republika Slovenija v svojih strateških razvojnih dokumentih in na najvišji politični ravni izrazila svojo pripravljenost in cilj postati polnopravna članica Evropske unije. Kot nakazujejo najpomembnejši razvojni dokumenti (Strategija gospodarskega razvoja, Strategija ekonomskih odnosov s tujino, Strategija povečevanja konkurenčne sposobnosti slovenske industrije), je optimalni dolgoročni razvoj slovenskega gospodarstva neločljivo povezan s polnopravnim članstvom Slovenije v EU.« (Urad Vlade RS za komuniciranje, 5. 7. 2010).

Vlada Republike Slovenije je v svoji zunanji politiki dosledno poudarjala, da je vključitev v EU njena prednostna naloga, tako je leto po razglasitvi samostojnosti, to je leta 1992, Slovenija zaprosila za sklenitev evropskega sporazuma in za podporo pri prestrukturiranju in konsolidaciji gospodarstva. Ko je leta 1993 začel veljati sporazum o sodelovanju z Evropsko unijo, je slovenska vlada zaprosila za začetek pogajanj o sklenitvi evropskega sporazuma. Ta sporazum je bil kasneje, 10. junija 1996, ko je Vlada RS formalno zaprosila za članstvo v EU, tudi podpisan. Slovenija in EU sta 11. novembra 1996 podpisali začasni sporazum o trgovini, ki je začel veljati 1. januarja 1997. Z njim je začel veljati trgovinski

del sporazuma o pridružitvi, ki določa območje proste trgovine med Slovenijo in tedanjo petnajsterico.

Maja 1997 je Slovenija sprejela izhodišča strategije pristopa k EU, v katerih je potrdila svojo željo, postati polnopravna članica skupnosti. 16. julija 1997 je Evropska komisija predstavila mnenje o državah kandidatkah za vstop v EU (Agenda 2000), kjer je bilo mnenje o Sloveniji ugodno in tako je bila decembra 1997 Slovenija uvrščena v prvi krog držav za začetek pogajanj, ki so se naslednjega leta, 31. marca 1998, tudi uradno začela (mnenje komisije o prošnji Slovenije za članstvo v Evropski uniji, 2000, str. 7, v Županc 2007).

Skozi dolgoletna pogajanja je bil dosežen dogovor o pogojih pristopa Slovenije. Slovenska zakonodaja je bila prilagojena evropskim pravilom, dogovorjene so bile nekatere izjeme in prehodna obdobja (Urad Vlade RS za komuniciranje, 5. 7. 2010).

3 POMEMBNE INSTITUCIJE EVROPSKE UNIJE V PROCESU ODLOČANJA IN SPREJEMANJA EVROPSKE ZAKONODAJE

3.1 INSTITUCIJE IN ORGANI EVROPSKE UNIJE

Ko govorimo o Evropski uniji kot mednarodni organizaciji, se moramo v prvi vrsti zavedati, da Evropska unija deluje drugače kot druge mednarodne organizacije. Evropska unija in Evropska skupnost tako sprejemata pravne akte, ki imajo neposredne pravne učinke v državah članicah. Države se z vstopom v to evropsko integracijo zavestno odpovejo izvrševanju dela nekaterih svojih suverenih pravic, saj izvrševanje na področjih, ki so v pristojnosti Evropske skupnosti, pravno urejanje pripada institucijam Evropske unije. Tu se vidi pomembnost evropskih institucij in potrebo, zakaj je treba opisati in spoznati tako delovanje posameznih institucij kot tudi razmerje med njimi.

Zakonodajna in izvršilna funkcija v Evropski uniji nista tako strogo ločeni oziroma nista tako uniformno dodeljeni le posameznemu organu. Da spoznamo, kako pravni sistem v Evropski uniji deluje oziroma kakšna je vloga posamezne institucije v EU, moramo opraviti precizno analizo pristojnosti, ki jih institucijam podeljujejo že ustanovitvene pogodbe. Precej nalog, ki jih evropske institucije opravljajo, je tudi takšne narave, da jih institucije opravljajo skupno oziroma se me seboj (lahko) nadzorujejo.

Treba se je zavedati, da gre pri predstavitvi organov, ki delujejo v okviru Evropske unije, za dinamičen pravni sistem. Organi EU s časom pridobivajo vedno več pristojnosti iz same suverenosti držav članic, tako se stopnja integracije povečuje, hkrati pa države članice sodelujejo med seboj vedno tesneje. Hkrati se sčasoma spreminja tudi vloga institucij samih, pri čemer nekatere izmed njih pridobivajo vedno večje pristojnosti (povzeto po Grilc in Ilešič, 2001, str. 153).

3.1.1 Evropski parlament

Kadar govorimo o povezavi institucij Evropske unije v povezavi s prebivalci oziroma državljani unije, zagotovo ne moremo mimo Evropskega parlamenta, katerega poglobljena naloga je ravno zastopanje interesov državljanov EU.

Državljan Evropske unije izvolijo Evropski parlament (EP), da zastopa njihove interese. Njegove korenine segajo v petdeseta leta dvajsetega stoletja in v ustanovne pogodbe, od leta 1979 pa državljani neposredno volijo svoje predstavnike v parlamentu.

Volitve so vsakih pet let, vsak državljan EU pa ima pravico voliti in kandidirati, ne glede na to, kje v EU živi. Tako parlament izraža demokratično voljo približno 500 milijonov

državljanov unije in zastopa njihove interese v razpravah z drugimi institucijami EU. Zadnje volitve so bile junija 2009.

Poslanci Evropskega parlamenta (»evroposlanci«)⁴ niso razvrščeni po državljanški pripadnosti, ampak v sedem vseevropskih političnih skupin. Teh sedem skupin zastopa vse poglede na evropsko združevanje, od takih, ki se zavzemajo za federalističen pristop, do odkritih evroskeptikov. 14. julija 2009 je bil za predsednika Evropskega parlamenta izvoljen Jerzy Buzek. To funkcijo bo opravljal dve leti in pol, in sicer do januarja 2012 (portal Europa, 2011).

Tabela 1: Poslanci Evropskega parlamenta

Država članica	Sedeži	Država članica	Sedeži
Nemčija	99	Avstrija	17
Francija	72	Bolgarija	17
Italija	72	Finska	13
Velika Britanija	72	Danska	13
Španija	50	Slovaška	13
Poljska	50	Irska	12
Romunija	33	Litva	12
Nizozemska	25	Latvija	8
Belgija	22	Slovenija	7
Češka	22	Ciper	6
Grčija	22	Estonija	6
Madžarska	22	Luksemburg	6
Portugalska	22	Malta	5
Švedska	18	Skupaj	736

Vir: Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji, 2011

Sam parlament praktično deluje v treh evropskih mestih. Ta mesta si sledijo: Strasbourg, kjer se odvijajo tako imenovana »plenarna zasedanja«, z drugimi besedami lahko to imenujemo srečanje celotnega parlamenta, ta zasedanja se lahko odvijajo tudi v Bruslju, ki je hkrati tudi drugo mesto, kjer Evropski parlament deluje. V Bruslju zasedajo hkrati tudi odbori. Tretje mesto je Luksemburg, kjer so nameščene vse upravne pisarne ali drugače rečeno »generalni sekretariat«.

Poglavitne naloge parlamenta si sledijo (povzeto po: Brečko, 2003, str. 8):

- **SPREJEMANJE EVROPSKE ZAKONODAJE** – v nekaterih primerih je v pristojnosti parlamenta, da od Komisije zahteva pripravo ustreznih zakonodajnih predlogov (člen 192(2) PES). Tako skupaj s Svetom sprejema

⁴ Evropski parlament ima 763 poslancev, ki so izvoljeni v 27 državah članicah EU. Od leta 1979 dalje se poslanci volijo na splošnih neposrednih volitvah, in sicer za 5-letni mandat. Slovenija ima v parlamentu 7 poslancev.

oziroma vpliva na sprejem evropske zakonodaje (uredbe, direktive in odločbe) in s svojo vlogo v zakonodajnem postopku sprejetim zakonodajnim predpisom zagotavlja demokratično podlago.

- **DEMOKRATIČEN NADZOR** – parlament izvaja demokratičen nadzor nad Komisijo in drugimi institucijami. To lahko počne na več načinov. »Ko nova Komisija nastopi svoj mandat, njene člane predlagajo vlade držav članic EU, toda ne morejo biti imenovani brez potrditve parlamenta. Parlament z vsakim predlaganim kandidatom opravi razgovor, tudi s predvidenim predsednikom Komisije, nato pa glasuje o potrditvi Komisije kot celote. Parlament spremlja tudi delo Sveta: evroposlanci redno zastavljajo vprašanja Svetu, predsednik Sveta pa se udeležuje plenarnih zasedanj EP in sodeluje pri pomembnih razpravah. Parlament lahko izvaja demokratični nadzor s proučevanjem peticij državljanov in ustanavljanjem preiskovalnih odborov.« (Portal Europa, 2011)
- **POOBLASTILA GLEDE PRORAČUNA** – »prvotna funkcija EP pred sprejetjem t. i. proračunskih pogodb, tj. novel primarne zakonodaje na področju proračuna, je bila zgolj posvetovalna. Šele z istočasnim sprejemom sistema lastnega financiranja Skupnosti je EP dobil pomembnejšo vlogo pri odločanju v okviru evropske integracije.« (Potočnik idr., 2004, str. 51)

3.1.2 Svet Evropske unije

Kot smo ugotovili, sam parlament samostojno nima prave zakonodajne moči. Zato pot najpomembnejšo zakonodajno institucijo štejemo Svet Evropske unije (Svet EU).

»V svetu EU države članice EU ustvarjajo pravo EU, določajo politične cilje EU, usklajujejo svojo splošno in ekonomsko politiko ter urejajo odnose med državami članicami in institucijami Skupnosti oz. EU v vseh treh stebrih.« (Bohinc, 2007, str. 249)

V osnovi je bila prvotna zamisel ustanoviteljev skupnosti, da bi iz skupščine napravili »pravi« parlament, iz Komisije pa »pravo« vlado. Po vzoru notranjih ustavnopravnih ureditev bi tako prva prevzela celotno zakonodajno, druga pa izvršilno funkcijo. Ker tega v realnem času ni bilo moč doseči, je do veljave prišel Svet ministrov, ki se od leta 1993 imenuje Svet Evropske unije in deluje kot organ, v katerem so enakopravno zastopane vse države članice. Ta organ še danes predstavlja edino pot, po kateri se lahko izrazi dokončna politična volja držav članic, pa naj se ta volja nanaša na sprejemanje predpisov in odločitev ali pa na njihovo izvajanje. Svet tako sestavljajo predstavniki vseh držav članic; vsaka od njih v Svetu imenuje po enega izmed članov svoje vlade. Pri tem je za delovanje tega organa značilno, da v njem praktično na vsakem zasedanju sedijo drugi ljudje: kateri član vlade bo državo članico zastopal na posameznem zasedanju, je odvisno od tematike, ki bo obravnavana na dan zasedanja. Če se bodo vprašanja nanašala recimo na kmetijsko politiko, bodo za mizo sedeli ministri za kmetijstvo. Svetu EU predsedujejo

izmenoma predstavniki držav članic, od katerih ima vsaka šestmesečni mandat in ki si sledijo po t. i. »absolutnem abecednem redu« – po abecednem redu držav članic ob upoštevanju njihovih uradnih nazivov v njihovem lastnem jeziku. (Potočnik idr., 2004, str. 39)

Svet ima šest ključnih nalog (Portal Europa, 2011):

1. Sprejemanje evropske zakonodaje – skupaj z Evropskim parlamentom na številnih področjih politike.
2. Usklajevanje širših gospodarskih politik držav članic.
3. Sklepanje mednarodnih sporazumov med EU in drugimi državami ali mednarodnimi organizacijami.
4. Potrjevanje proračuna EU, skupaj z Evropskim parlamentom.
5. Razvoj skupne zunanje in varnostne politike EU, ki temelji na smernicah, ki jih je začrtal Evropski svet.
6. Usklajevanje sodelovanja med nacionalnimi sodišči in policijskimi organi v kazenskih zadevah.

3.1.3 Evropska komisija

Pri Evropski komisiji govorimo o ravno nasprotnem »pojavu« glede na to, koga predstavlja. Evropska komisija je v celoti neodvisna od nacionalnih vlad ter tako predstavlja in se zavzema za interese EU kot celote.

Evropska komisija pripravlja predloge za novo evropsko zakonodajo ter jih nato posreduje Evropskemu parlamentu in Svetu hkrati pa Evropska komisija predstavlja tudi izvršilno vejo oblasti ali povedano drugače: Evropska komisija je odgovorna za izvajanje odločitev parlamenta in sveta.

Kot izvršilni organ skupnosti in EU ima Evropska komisija znotraj institucionalne strukture EU položaj, ki je še najbolj podoben vladi. Za komisijo se navaja, da predstavlja motor skupnosti, saj deluje kot srce skupnosti. Tako kot del glavnih nalog, Evropske komisija dela naslednje (Bohinc, 2007, str. 263):

1. **predlaga zakonodajo parlamentu in svetu**, ima monopol zakonodajne iniciative in je odgovorna za pripravo predlogov predpisov;
2. **upravlja in izvaja politike in proračun EU**;
3. **ouveljavlja evropsko zakonodajo** (skupaj s Sodiščem evropskih skupnosti); »Komisija ima vlogo »varuha pogodb«. To pomeni, da je skupaj s Sodiščem evropskih skupnosti odgovorna za zagotavljanje pravilne uporabe zakonodaje EU v vseh državah članicah. Če ugotovi, da država EU ne uporablja zakonodaje EU in torej ne izpolnjuje svojih pravnih obveznosti, Komisija ukrepa, da stanje popravi.« (Portal Europa, 2011);
4. **zastopa Evropsko unijo na mednarodnem prizorišču** na primer s tem, ko se pogaja o sporazumih med EU in drugimi državami.

Pristojnosti Komisije so določene v 211. Členu PES. Da bi zagotovili ustrezno delovanje in razvoj skupnega trga, Komisija (Craig, de Burca, 2008, str. 43):

- zagotavlja, da se uporabljajo določbe te pogodbe in ukrepov, ki jih institucije sprejemajo na njeni podlagi,
- oblikuje priporočila ali daje mnenja glede zadev, obravnavanih v tej pogodbi, če je to izrecno predvideno ali je po mnenju Komisije to potrebno,
- ima v skladu s PES lastno pristojnost odločanja in sodeluje pri oblikovanju ukrepov, ki jih sprejemata Svet EU in Evropski parlament.,
- izvaja pooblastila oziroma pristojnost, ki jo je nanjo prenesel Svet EU za izvajanje njenih predpisov.

»Komisija je institucija, ki mora biti nepristranska, neodvisna in predstavniška. Pri slednji značilnosti Komisije je pogodba iz Nice vnesla spremembe. PES določa, da mora biti v Komisiji vsaj po en državljan vsake države članice, ne smeta pa biti v njej več kakor dva člana z državljanstvom iste države. Določba tako omogoča predstavniško vlogo Komisije. Vsaka Komisija – ne glede na sestavo – mora, kolikor je mogoče, odražati Skupnost v celoti.« (Bohinc, 2007, str. 268)

3.1.4 Sodišče evropskih skupnosti

Sodišče evropskih skupnosti je nastalo leta 1952 v skladu s Pogodbo ESPJ. Sedež le-tega se nahaja v Luksemburgu.

Naloga sodišča je zagotavljati, da se zakonodaja EU v vseh državah EU razlaga in uporablja na enak način, tako da je zakon enak za vse. Skrbi na primer za to, da državna sodišča v istih zadevah ne razsodijo različno. Sodišče prav tako zagotavlja, da države članice in institucije EU delajo, kar zahteva zakon. Pristojno je za poravnavo pravnih sporov med državami članicami EU, institucijami EU, podjetji in posamezniki.

Sodišče sestavlja po en sodnik iz vsake države članice, tako da je zastopanih vseh 27 državnih pravnih sistemov EU, vendar zaradi učinkovitosti sodišče le redko zaseda na občni seji. Ponavadi zaseda v »velikem senatu« trinajstih sodnikov ali v senatih treh ali petih sodnikov.

Sodišču pomaga osem »generalnih pravobranilcev«. Njihova vloga je podati utemeljena mnenja o zadevah, predloženih sodišču. Njihovo delo mora biti javno in nepristransko.

Nepriustranskost sodnikov in generalnih pravobranilcev je nedvomna. Ti pravniki imajo izobrazbo ali sposobnosti, ki so potrebne za imenovanje na najvišje sodne položaje v svojih državah. Sodniki Sodišča evropskih skupnosti so imenovani na podlagi skupnega dogovora med vladami držav članic EU. Vsak od njih je imenovan za obdobje šestih let, ki ga je mogoče podaljšati (Portal Europa, 2011).

Omeniti je treba, da poleg sodišča ES poznamo tudi sodišče I. stopnje, ki je bilo ustanovljeno leta 1989 z namenom razbremenitve sodišča ES. Tako sodišče I. stopnje

razsoja v določenih zadevah, zlasti na področju konkurence in v primerih tožb, sproženih s strani posameznikov.

V pristojnost sodišča ES spadata zlasti interpretacija ustanovnih pogodb in reševanje sporov. PES predvideva naslednje vrste postopkov (Brečko, 2003, str. 8):

- **REŠEVANJE PREDHODNIH VPRAŠANJ**, ki zagotavlja enotno interpretacijo skupnostnega prava na podlagi obveznega sodelovanja med sodišči v državah članicah in sodiščem ES; sodišča v državah članicah imajo v primeru dvoma glede interpretacije skupnostnega prava možnost, v nekaterih primerih pa tudi obveznost zastaviti sodišču ES predhodno vprašanje.
- **POSTOPEK ZARADI NEIZPOLNJEVANJA OBVEZNOSTI**, ki ga lahko proti posamezni državi članici sproži Komisija ali druga država članica.
- **RAZVELJAVITVENA TOŽBA**, s katero lahko države članice, Svet, Komisija, pod določenimi pogoji pa tudi parlament, zahtevajo razveljavitev pravnega akta Skupnosti, ki jih neposredno zadeva.
- **TOŽBA ZARADI NEAKTIVNOSTI**, ki jo lahko države članice, druge institucije in pod določenimi pogoji celo posamezniki, sprožijo proti parlamentu, Svetu ali Komisiji, če ta ne sprejme odločitve, ki bi jo ta institucija morala sprejeti.

3.1.5 Evropsko računsko sodišče

Računsko sodišče je bilo ustanovljeno leta 1977, vendar je status institucije ES pridobilo šele leta 1993 z Maastrichtsko pogodbo.

Sedež sodišča je v Luksemburgu. Njegova glavna naloga je, da preverja ali so sredstva EU, ki prihajajo od davkoplačevalcev, ustrezno zbrana in tudi zakonito porabljena. Zagotoviti mora, da davkoplačevalci dobijo največ za svoj denar in ima tako pravico revidirati vsako osebo ali organizacijo, ki opravlja s sredstvi EU.

»Glavna vloga Računskega sodišča je preverjati, ali se proračun EU pravilno izvršuje, tj. ali so prihodki in odhodki EU zakoniti in pošteni, ter zagotavljati dobro finančno poslovanje. Tako s svojim delom pomaga jamčiti, da sistem EU deluje učinkovito in odprto.

Sodišče za izvajanje svojih nalog preveri dokumentacijo vsake osebe ali organizacije, ki upravlja prihodke ali odhodke EU. Pogosto izvaja preglede na kraju samem. Njegovi izsledki so zapisani v poročilih, ki Komisijo in vlade držav članic opozorijo na vsak problem. Za učinkovito opravljanje svojega dela mora Evropsko računsko sodišče ostati popolnoma neodvisno od drugih institucij, hkrati pa mora biti v stalnem stiku z njimi.

Ena od njegovih ključnih funkcij je pomagati Evropskemu parlamentu in Svetu tako, da jima vsako leto predloži revizijsko poročilo o predhodnem finančnem letu. Preden se Parlament odloči, ali bo potrdil gospodarjenje Komisije s proračunom, podrobno prouči poročilo Računskega sodišča. Če je Evropsko računsko sodišče zadovoljno, pošlje Svetu in

Parlamentu tudi izjavo o zanesljivosti, da je bil denar evropskih davkoplačevalcev ustrezno porabljen.

Poleg tega Računsko sodišče predloži tudi svoje mnenje o predlogih za finančno zakonodajo EU in za ukrepe EU za preprečevanje goljufij.« (Portal Europa, 2011)

Sodišče ima po enega člana iz posamezne države članice, Svet pa ga imenuje za mandat šestih let. To dobo je možno podaljšati. Nato člani sodišča izmed vseh članov izvolijo predsednika za mandatno obdobje treh let.

4 POMEMBNE INSTITUCIJE IN PROCES SPREJEMANJA SLOVENSKE NACIONALNE ZAKONODAJE

4.1 INSTITUCIJE IN ORGANI REPUBLIKE SLOVENIJE

4.1.1 Državni zbor

Državni zbor je najvišja predstavniška in zakonodajna institucija, ki kot temeljno opravlja zakonodajno funkcijo oblasti, poleg tega pa še volilno in nadzorno funkcijo.

Državni zbor je na podlagi Ustave Republike Slovenije začel delovati po drugih demokratičnih volitvah leta 1992. Konstituiral se je na svoji prvi seji dne 23. decembra 1992, potem ko je potrdil poslanske mandate ter izvolil predsednika in dva podpredsednika Državnega zbora (kasneje tudi tretjega podpredsednika).

Poslanci so izvoljeni s splošnim, enakim, neposrednim in tajnim glasovanjem. So predstavniki vsega ljudstva in niso vezani na kakršnakoli navodila. Poslanski mandat traja štiri leta, če ne pride do predčasnih oziroma izrednih volitev.

Delo Državnega zbora je javno, če poslovnik Državnega zbora ne določa drugače. Državni zbor dela na rednih in izrednih sejah. Redne seje se sklicujejo v času rednih letnih zasedanj državnega zbora: v času pomladanskega zasedanja med 10. januarjem in 15. julijem ter v času jesenskega zasedanja med 1. septembrom in 20. decembrom.

Zadnje parlamentarne volitve, na katerih je bilo izvoljenih devetdeset poslancev Državnega zbora, so bile 21. septembra 2008 (Državni zbor Republike Slovenije, 20. 3. 2011).

4.1.2 Vlada Republike Slovenije

»Slovenska ustavna ureditev temelji na parlamentarni obliki državne oblasti. Ta izhaja iz delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno.« (Republika Slovenija, Vlada Republike Slovenije, 20. 3. 2011)

Vlada RS predstavlja organ izvršilne veje oblasti in je hkrati najvišji organ državne uprave. Tako lahko rečemo da vlada opravlja dvojno funkcijo: politično izvršilno in upravno funkcijo. Politična izvršilna funkcija opredeljuje predvsem izvajanje politike, ki jo določi državni zbor, ter izvajanje vseh zakonov in drugih predpisov, ki jih državni zbor sprejema. Na ta način vlada skladno z ustavo, zakoni in drugimi splošnimi akti državnega zbora določa, usmerja in usklajuje izvajanje politike države. Vlada predstavlja najvišji organ državne uprave in kot taka izdaja predpise in sprejema pravne, politične, ekonomske, finančne, organizacijske in druge ukrepe, ki so nujno potrebni za razvoj Slovenije in urejenost razmer na vseh področjih, ki spadajo v pristojnosti države.

Vlada je glavni predlagatelj zakonov, hkrati pa državnem zboru predlaga v sprejem državni proračun, nacionalne programe in druge splošne akte, s katerimi določa načelne in dolgoročne politične usmeritve za posamezna področja v pristojnosti države.

V zadevah EU vlada predstavlja in zastopa Republiko Slovenijo ter uveljavlja njena stališča v institucijah EU.

V zadevah povezanih z EU je vlada samostojna in odgovorna pri opravljanju svojih funkcij v okviru ustave in zakona, ki ureja in opredeljuje položaj in delovanje vlade, ter zakona o sodelovanju med državnim zborom in vlado v zadevah EU. Vlada izdaja uredbe in druge akte iz svoje pristojnosti, ki so pomembni za izvrševanje predpisov EU. (Republika Slovenija, Vlada Republike Slovenije, 20. 3. 2011)

4.1.3 Državni svet

Državni svet ima v organizaciji oblasti v Republiki Sloveniji poseben položaj, saj ga ustava uvršča takoj za državnim zborom, torej še pred določbami o predsedniku republike. (Povzeto po: Grad idr., 1999, str. 132)

Državni svet Republike Slovenije je predstavniško telo, ki ga Ustava Republike Slovenije opredeljuje kot zastopstvo socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov. Sestavljen je iz (Državni svet Republike Slovenije, 20. 3. 2011):

- predstavnikov delovnih in socialnih interesov (funkcionalni interesi) ter
- predstavnikov lokalnih interesov (teritorialni interesi).

Interese, ki pokrivajo vse glavne segmente družbe, med seboj sooča štirideset državnih svetnic in svetnikov (Državni svet Republike Slovenije, 20. 3. 2011):

- 4 predstavniki delodajalcev,
- 4 predstavniki delojemalcev,
- 4 predstavniki kmetov, obrtnikov in samostojnih poklicev,
- 6 predstavnikov negospodarskih dejavnosti,
- 22 predstavnikov lokalnih interesov

Da bi ohranili visoko stopnjo strokovnosti in izločili politične interese iz delovanja Državnega sveta je zakonodajalec določil, da državni svetniki svojo funkcijo opravljajo nepoklicno.

Sestava Državnega sveta naj bi tako nevtralizirala vpliv političnih strank, ki se predvsem prek Državnega zbora vključujejo v zakonodajni postopek. Pomembno je omeniti, da državni svet ne predstavlja vseh državljanov Republike Slovenije, temveč le posamezne družbene in gospodarske interese. »Njegov položaj in njegova struktura zato narekujeta ustreznosti volilni sistem, ki je različen od sistema volitev v Državni zbor. Temeljne razlike so v načinu volitev, v volilni pravici, v vlogi političnih strank, v sistemu razdelitve mandatov ter mandatni dobi.« (Državni svet Republike Slovenije, 20. 3. 2011).

4.2 ZAKONODAJNI POSTOPEK V REPUBLIKI SLOVENIJI

Če bi uporabili najpreprostejšo definicijo lahko rečemo, da je zakonodajni postopek pravno reguliran postopek za sprejem zakona. Del oblike vsakega pravnega akta je namreč tudi postopek, v katerem ga pristojni pravni subjekt sprejme oziroma izda. »Smisel takšnega postopka je, da pravni naslovljenci opravijo vsa tista postopkovna dejanja, ki so potrebna za to, da bi bila vsebina normativnega pravnega akta kar najbolj dognana in pravnotehnično izbrušena« (Pavčnik, 1999, str. 154). Bolj kot je pravni akt pomemben in zahteven, dolgotrajnejši in podrobnejši je tudi zakonodajni postopek (Magajna, 2009, str. 13).

»Zakonodajni postopek je postopek, ki določa način sprejemanja zakonov. V Republiki Sloveniji državni zbor kot zakonodajno telo sprejema zakone v večfaznem postopku, če ni s Poslovnikom državnega zbora drugače določeno.

Zakon lahko predlaga vlada, poslanec, državni svet ali najmanj 5.000 volivcev. Postopek je sestavljen iz predhodne obravnave in rednega zakonodajnega postopka, ki je sestavljen iz prve, druge in tretje obravnave.

Poslovnik določa tudi skrajšani postopek, po katerem se obravnava predlog zakona v primerih, ko gre za:

- manj zahtevne spremembe in dopolnitve zakona,
- prenehanje veljavnosti posameznega zakona ali njegovih posameznih določb,
- manj zahtevne uskladitve zakona z drugimi zakoni ali s pravom Evropske unije,
- spremembe in dopolnitve zakona v zvezi s postopkom pred ustavnim sodiščem oziroma z odločbo ustavnega sodišča.

Poslovnik določa tudi nujni postopek za sprejem zakona, po katerem se obravnava predlog zakona, kadar je sprejem zakona nujen zaradi interesov varnosti ali obrambe države ali zaradi odprave posledic naravnih nesreč ali zato, da se preprečijo težko popravljive posledice za delovanje države, lahko vlada predlaga sprejem zakona po nujnem postopku.

V poslovniku je določen tudi postopek podajanja mnenj in soglasij lokalnih skupnosti v zakonodajnem postopku in na kakšen način se opravlja ponovno odločanje o zakonu v primerih, ko državni svet zahteva ponovno glasovanje o zakonu.

Poslovnik pa določa tudi postopek za sprejem avtentične razlage zakona, prečiščenih besedil in postopek s predlogi zakonov po izteku mandatne dobe državnega zbora.« (Državni portal Republike Slovenije, 2011)

Zakonodajni postopek pa je možno označiti tudi kot poseben sistem, znotraj katerega so vsa dejanja udeležencev strogo omejena in točno določena s postopkovnimi pravili, ki v končni fazi privedejo do legitimnih abstraktnih odločitev zakonodajalca v obliki zakonov. Tako je po sistemski teoriji zakonodajnemu postopku možno pripisati še en poseben element, gre namreč za legitimacijski mehanizem (Igličar v Ružič, 2007, str. 11).

5 RAZMEJITEV POJMOV: EVROPSKO IN NACIONALNO PRAVO

PRAVO EVROPSKE UNIJE

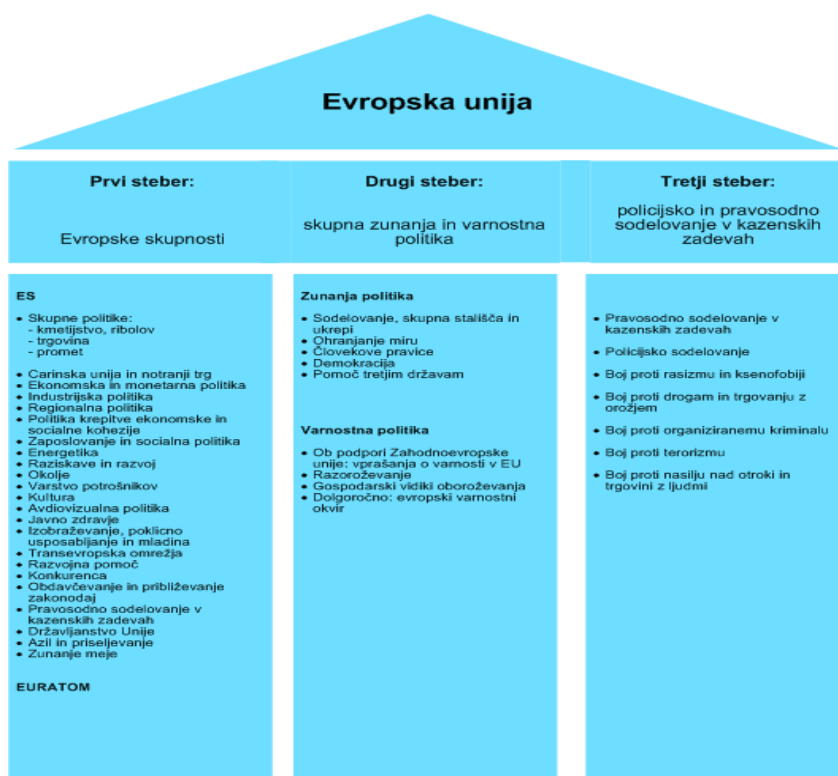
»Evropska unija je edinstvena nadnacionalna politično-gospodarska struktura. Pravo Evropske unije je zato poseben mednarodni pravni sistem, ki deluje vzporedno s pravom držav članic Evropske unije. Pri pravu Evropske unije velja načelo primarnosti, kar pomeni, da pravila, sprejeta na ravni Evropske unije, prevladajo nad pravili, vsebovanimi v pravnih redih držav članic. Pravo Evropske unije je avtonomno pravo, saj svoje veljavnosti ne črpa iz morebitne poznejše odobritve nacionalnih organov držav članic, temveč se opira na zakonodajne pristojnosti organov Evropske unije.« (Republika Slovenija, Državni zbor, 11. 7. 2010)

EVROPSKO PRAVO

Zavedati se moramo, da pojem »pravo Evropske unije« in pojem »evropsko pravo« nista enakovredna. Pojem evropsko pravo se je danes uveljavil kot oznaka za pravo vseh evropskih mednarodnih organizacij. Vendar pa je treba poudariti, da med mednarodne organizacije, ki jih pojem zajema, spadajo zahodno, južno in severnoevropske integracije, ne pa tudi tako imenovane vzhodnoevropske mednarodne organizacije. Tako so v zgodovino odložene vrsto dotlej »vzhodnoevropskih« integracij (SEV, Varšavski pakt), vzhodnoevropske države pa se odtlej vedno bolj integrirajo v dotlej zahodne integracije. Pojem evropsko pravo je možno razložiti tako širše kot tudi ožje oziroma v širšem in ožjem smislu. V širšem smislu zajema evropsko pravo prej omenjeno pravo evropskih mednarodnih organizacij, v ožjem smislu pa zajema pravo treh evropskih skupnosti, Evropske skupnosti za premog in jeklo, Evropske gospodarske skupnosti in Evropske skupnosti za jedrsko energijo. Po tej opredelitvi so torej iz termina evropsko pravo izključene druge evropske mednarodne organizacije, zlasti pravo, ki je nastalo v okviru Sveta Evrope. Zavedati se je treba, da je po drugi strani ravno pravo, ki je nastalo v okviru Sveta Evrope, v veliki meri navdihovalo kreatorje pravnega reda prej omenjenih mednarodnih organizacij.

Tako lahko povzamemo, da pojem evropsko pravo v širšem pomenu označuje pravo evropskih mednarodnih organizacij, v ožjem pa pravo EU, v katero uvrščamo pravo prvega stebra, torej pravo Evropske skupnosti, pravo evropskih skupnosti in skupnostno pravo, dodamo pa lahko še tudi pravo drugega in pa tretjega stebra. (Povzeto po Grilc in Ilešič, 2001, str. 4)

Slika 1: Trije stebri EU.

Vir: Portal Europa, 2011

5.1 PRAVNI RED EVROPSKE UNIJE

Pravni red Evropske unije (*acquis communautaire*) sestavljata predvsem primarna in sekundarna zakonodaja (Republika Slovenija, Državni zbor, 11. 7. 2010):

1. Med primarno zakonodajo tako uvrščamo ustanovitvene pogodbe ali običajno imenovane temeljne pogodbe, na katerih temeljijo Evropska skupnost, Evropska skupnost za atomsko energijo in Evropska unija. Med primarno zakonodajo uvrščamo tudi vse spremembe in dopolnitve ustanovitvenih pogodb in pogodbe o pristopu k Evropski uniji. Povzamemo lahko torej, da primarno pravo sestavljajo ustanovne pogodbe, vključno s kasnejšimi spremembami, in pogodbe o pristopu novih držav članic ter vsi pravni akti, ki spreminjajo pogodbe ter splošna načela prava.
2. Sekundarno zakonodajo pa tvorijo pravni akti Evropske skupnosti, Evropske skupnosti za atomsko energijo in Evropske unije, ki jih sprejemajo institucije Evropske unije, kamor na primer uvrščamo uredbe, direktive, odločbe, priporočila in mnenja. Pod sekundarno pravo spadajo torej tiste pravne norme, ki so jih sprejele institucije oziroma organi EU v okviru svojih pristojnosti, ki so določene v primarnem pravu.

»Pomemben pravni vir so tudi mednarodni sporazumi in sodna praksa organov Evropske unije s pravosodnimi pooblastili, to je Sodišča Evropskih skupnosti in Sodišča prve stopnje.« (Republika Slovenija, Državni zbor, 2011)

5.1.1 Temeljni dokumenti primarne evropske zakonodaje

Primarno zakonodajo sestavljajo razni dokumenti, med katere spadajo (Republika Slovenija, Državni zbor, 11. 7. 2010):

- **Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti**, podpisana v Rimu 25. 3. 1957 (Uradni list (UL) RS – MP, 27/2004, 23. 3. 2004)
- **Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo**, podpisana v Rimu 25. 3. 1957 (UL RS – MP, 27/2004, 23. 3. 2004)
- **Enotni evropski akt**, podpisan v Luksemburgu 17. 2. 1986 in v Haagu 28. 2. 1986 (UL RS – MP, 27/2004, 23. 3. 2004)
- **Pogodba o Evropski uniji**, podpisana v Maastrichtu 7. 2. 1992 (UL RS – MP, 27/2004, 23. 3. 2004)
- **Amsterdamska pogodba**, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji, pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte, podpisana v Amsterdamu 2. 10. 1997, vključno s prečiščenima besediloma Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (UL RS – MP, 27/2004, 23. 3. 2004)
- **Pogodba iz Nice**, ki spreminja pogodbo o Evropski uniji, pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte, podpisana v Nici 26. 2. 2001 (UL RS – MP, 27/2004, 23. 3. 2004)
- **Pogodba o pristopu Republike Slovenije**: pogodba med Kraljevino Belgijo, Kraljevino Dansko, Zvezno republiko Nemčijo, Helensko republiko, Kraljevino Španijo, Francosko republiko, Irsko, Italijansko republiko, Velikim vojvodstvom Luksemburg, Kraljevino Nizozemsko, Republiko Avstrijo, Portugalsko republiko, Republiko Finsko, Kraljevino Švedsko, Združenim kraljestvom Velike Britanije in Severne Irske (državami članicami Evropske unije) in Češko republiko, Republiko Estonijo, Republiko Ciper, Republiko Latvijo, Republiko Litvo, Republiko Madžarsko, Republiko Malto, Republiko Poljsko, Republiko Slovenijo, Slovaško republiko o pristopu Češke republike, Republike Estonije, Republike Ciper, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Madžarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije in Slovaške republike k Evropski uniji in Akt o pogojih pristopa Češke republike, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Madžarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije in Slovaške republike in prilagoditvah pogodb, na katerih temelji Evropska unija, podpisana v Atenah 16. 4. 2003 (UL RS – MP, 3/2004, 10. 2. 2004)
- **Lizbonska pogodba**: voditelji držav in vlad Evropske unije so Lizbonsko pogodbo podpisali 13. decembra 2007 v Lizboni. Za njeno uveljavitev jo je moralo ratificirati vseh 27 držav članic. Državni zbor Republike Slovenije je Lizbonsko pogodbo s prepričljivo večino ratificiral 29. januarja 2008 (74 glasov za od 90). Dokler ratifikacija ni bila zaključena v vseh državah članicah, je delovanje EU še naprej urejala pogodba iz Nice.

5.1.1.1 Lizbonska pogodba

Pred časom se je veliko govorilo o tako imenovani Lizbonski pogodbi, predvsem o njeni vsebini in o tem, kaj nam Lizbonska pogodba sploh prinaša. Kljub nekaterim oviram in težavam, ki so se pojavile že med samo ratifikacijo pogodbe, je Lizbonska pogodba skladno s 6. členom te pogodbe po uspešni ratifikaciji vseh 27 držav članic 1. decembra 2009 stopila v veljavo in tako nadomestila oziroma spremenila obstoječe pogodbe, predvsem Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti.

»Lizbonska pogodba je odprla novo poglavje v Evropski zgodovini.« (Merkel v: Piris, 2010, str. XV)

Slika 2: Lizbonska pogodba.

Vir: Republika Slovenija, služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve, 2011

»S podpisom nove pogodbe EU v Lizboni, 13. decembra 2007, se je končalo več kot dveletno obdobje iskanja izhoda iz politično-institucionalnega zastoja, v katerem se je znašla Evropska unija po neuspešni ratifikaciji Pogodbe o ustavi za Evropo. Začela se je nova etapa v dolgoletnih prizadevanjih za vzpostavitev novega, sodobnejšega pravnega temelja EU. Ta trajajo že vse od laekenske deklaracije, sprejete decembra 2001, ki je utrla pot Konvenciji o prihodnosti Evropske unije.« (Lenarčič v: Lampe idr., 2008, str. 3)

Tako Lizbonska pogodba vsebuje skoraj vse novosti, ki jih je vsebovala že prej neuveljavljena Pogodba o ustavi za Evropo. Glede na prejšnjo ureditev je pogodba tako prinesla spremembe na področju sprejemanja odločitev, povečala se je vloga nacionalnih parlamentov in Evropskega parlamenta, nove skupne politike, med drugim na področju pravosodja in notranjih zadev, okolja, mednarodnega kriznega upravljanja in energije. Pristojnost unije pa se je razširila tudi na področje zdravja, zaposlenosti, trajnostnega razvoja in varstva okolja.

S pogodbo se je povečala demokratičnost unije, saj bosta po pogodbi evropsko zakonodajo z nekaj izjemami enakopravno sprejemala Evropski parlament in Svet (soodločanje). V evropski zakonodajni postopek bodo vključeni tudi nacionalni parlamenti, obveščeni bodo o vseh osnutkih zakonodajnih aktov, pod določenimi pogoji bodo lahko tudi prepričali njihovo sprejetje. (Ministrstvo za zunanje zadeve, 2011)

Moramo se zavedati, da Lizbonska pogodba ni ustava, ki bi nadomestila vse obstoječe pogodbe. Pogodba sicer ohranja večino vsebine, ne pa tudi oblike ustavne pogodbe (Povzeto po: Vladni portal z inf. o življenju v EU, 2011).

»Simboli Evropske unije v pogodbi zaradi kompromisa niso omenjeni. Zato je 16 držav (Belgija, Bolgarija, Nemčija, Grčija, Španija, Italija, Ciper, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Avstrija, Portugalska, Romunija, Slovenija in Slovaška), med njimi tudi Slovenija, dalo Izjavo o simbolih Evropske unije k Lizbonski pogodbi. Izjava določa, da bodo zastava s krogom iz dvanajstih zlatih zvezd na modri podlagi, himna Oda radosti, geslo Združena v raznolikosti, valuta evro in dan Evrope 9. maj tudi v prihodnje simboli skupne pripadnosti državljanov Evropske unije.« (Ministrstvo za zunanje zadeve, 2011)

Unija je s pogodbo tako pridobila že zelo potrebni pravni okvir in orodja za spopadanje s prihodnjimi izzivi in za uresničevanje zahtev državljanov. (Povzeto po: Portal Europa, 2011)

5.1.2 Drugi akti

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah:

»Z listino se vzpostavlja spekter civilnih, političnih in socialnih pravic za vseh 372 milijonov evropskih državljanov. Vsebuje vse najosnovnejše človekove pravice in se tudi že prilagaja času. Predsedniki evropskih institucij Sveta, Evropske komisije in Evropskega parlamenta so Listino o temeljnih pravicah Evropske unije podpisali 12. decembra 2000, z začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe pa bo listina postala pravno zavezujoča.« (Republika Slovenija, Državni zbor, 11. 7. 2010)

5.2 TEMELJNA NAČELA PRAVA EVROPSKE UNIJE

Kadar govorimo o nekem pravu, bodisi nacionalnem bodisi evropskem, ne moremo mimo temeljnih načel, ki jih to pravo zajema. »Samo načelo je navadno torej abstraktno in zaradi takšne narave ne more nadomestiti pravnega pravila, četudi je takšno načelo vsebovano v pravnem aktu.« (Kušej idr. V: Grilc, Ilešič, 2001, str. 135)

Pravo v družbo prinaša nek red in normative oziroma klasificira, kaj je dopustno in nedopustno ali drugače rečeno, kaj je nezakonito in zakonito. So pravila, po katerih se moramo ravnati vsi, ne glede na položaj in status. Tu lahko omenimo tudi učinkovitost pravne ureditve, ki v bistvu pomeni kako hitro, pravilno in pravično gladi spore v praksi. To kaže tudi na legitimnost države ter na zaupanje ljudi v pravo in njene institucije.

Temeljna načela prava skupnosti lahko tako delimo na naslednje prvine (Knez v: Bohinc, 2007, str. 41):

- a) **NAČELO SKUPNEGA TRGA**, ki temelji zlasti na temeljnih svoboščinah in prostem pretoku
- b) **NAČELO PREPOVEDI DISKRIMINACIJE** kot način odstranjevanja ovir delovanja skupnega trga
- c) **NAČELO PREDNOSTI (PREFERENCE) SKUPNOSTI**
- d) **NAČELO SOLIDARNOSTI V SKUPNOSTI**
- e) **NAČELO ZVESTOBE SKUPNOSTI OZ. LOJALNEGA SODELOVANJA** (t. i. Gemeinschaftstreue, člen 10(2) PES), ki izvira iz nemškega ustavnega prava in ureja razmerje med skupnostjo in državami članicami
- f) **NAČELO NEPOSREDNEGA UČINKA PRAVA SKUPNOSTI**
- g) **NAČELO PRIMARNOSTI PRAVA SKUPNOSTI** v razmerju do vsega nacionalnega prava, kar je tudi osnova diplomske naloge
- h) **NAČELO ENAKOSTI UPORABE IN RAZLAGE PRAVA SKUPNOSTI** v vseh državah članicah
- i) **NAČELO MEDINSTITUCIONALNEGA RAVNOVESJA**
- j) **NAČELO SUBSIDIARNOSTI**, ki je zdaj v členu 5 PES, tako da je to načelo iz splošnih načel prava prešlo v kodificirano primarno pravo skupnosti
- k) **NAČELO POVRNITVE ŠKODE**, ki je pri posamezniku nastala zaradi kršitve prava skupnosti s strani držav članic
- l) **NAČELO UČINKOVITE UPRAVE** – Listina o temeljnih pravicah EU v slovenski inačici uporablja v členu 47 pojem pravice do dobrega upravljanja, prevodi sekundarnega prava pa govorijo o učinkoviti upravi

5.3 TEMELJNA NAČELA NACIONALNEGA PRAVA

Kot smo že omenili, je pravo skupnosti primarno pravo, tako je morala Slovenija z vstopom v Evropsko unijo prilagoditi svoj pravni sistem oziroma pravo in pravne norme pravnim normam Evropske unije.

Poleg zgoraj omenjenih načel, ki tako poleg Slovenije zavezujejo tudi vse ostale članice skupnosti, pa poznamo še nekatera načela, ki so bila prevzeta iz nacionalnih ureditev. Med ta načela tako štejemo (Knez v: Bohinc, 2007, str. 41):

- a) NAČELO ZAKONITOSTI
- b) NAČELO SORAZMERNOSTI
- c) NAČELO PRAVNE VARNOSTI
- d) NAČELO ZAUPANJA V PRAVO
- e) NAČELO PREPOVEDI POVRATNE (RETROAKTIVNE) VELJAVE aktov v skupnosti

Vsa načela se tako »izvajajo« skupaj z načeli prava skupnosti in skupaj zagotavljajo pravno varnost, učinkovitost in zaupanje ljudi v skupnost ter pravni sistem.

6 RAZMERJE MED EVROPSKIM IN NACIONALNIM PRAVOM TER PRAVNA NAČELA

Kadar govorimo o razmerju med evropskim in nacionalnim pravom, se opiramo predvsem na tri temeljne pojme, in sicer na avtonomnost prava EU, neposredno uporabnost prava EU in na načelo primarnosti prava EU, ki je tudi glavni del diplomske naloge. Vsa tri načela so podrobneje opisana v nadaljevanju. Že na začetku je treba poudariti, da ima pravo Skupnosti prednost pred pravom držav članic, celo pred njihovim ustavnim pravom. Tako so se države, ki so pristopile k Evropski uniji, hkrati odrekle delu svoje nacionalne suverenosti.

»Pravo Skupnosti je enotno in v celoti veljavno v vsej Skupnosti in ga ne more izničiti posamično pravo ene države članice. Iz pogodb, pa tudi iz sprotnih odločitev sodišča izhajajo, da ima to pravo prednost pred pravom držav članic, celo pred njihovim ustavnim pravom, najsi je stopilo v veljavo pred ali po zakonodaji Skupnosti. Države članice so namreč dokončno prenesle suverene pravice na Skupnost, ki so jo ustvarile, zato tega prenosa ne morejo preklicati z enostranskimi ukrepi, ko bi bili nekompatibilni s konceptom Skupnosti« (Sodba z dne 15. julija 1964, zadeva 6/64, Costa/ENEL, ECR 1964, str. 1160 v: Moussis, 1999, str. 47)

Zavedati se je treba, da ni naloga unije, da doseže uskladitev in odpravi raznolikosti med posameznimi pravosodnimi sistemi držav članic, morajo pa tako evropske ustanove kot tudi same države članice poskrbeti, da ne pride do kršitev prava Skupnosti in tako poskrbeti, da je nacionalno usklajeno s pravom EU. »Po mnenju sodišča mora država članica povrniti škodo, povzročeno posameznikom, tudi v primerih, ko je nacionalna zakonodaja odgovorna za kršitev prava Skupnosti.« (Sodba z dne 5. marca 1996, združeni zadevi C-46/93 in C-48/93; 23. maja 1996, zadeva C-5/94 in 8. oktobra 1996, združeni zadevi C-178/94, C-179/94 idr., ECR 1996 v: Moussis, 1999, str. 48)

Tako pridemo do pojma nadnacionalnosti ali naddržavnosti prava EU, ki z drugimi besedami pomeni prevlado prava EU nad pravom države članice, s čimer je hkrati omejena tudi že prej omenjena suverenost države. Tu lahko povzamemo, da ima pravni sistem EU na eni strani meddržavni značaj, na drugi strani pa naddržavni značaj. Razlike med temi najdemo ravno v »treh stebrih« EU, in sicer le prvi steber predstavlja primarno pravo Evropske skupnosti, sem spadajo ustanovitvene pogodbe, stebra skupne zunanje in varnostne politike ter policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah pa predstavlja pravo medvladnega sodelovanja. (Bohinc, 2007, str. 54)

6.1 NAČELO PRIMARNOSTI ALI NADDRŽAVNOSTI PRAVA EU

V osnovni definiciji načelo primarnosti prava Evropske unije pomeni, da pravna pravila, ki so bila in so sprejeta na ravni EU, prevladajo nad pravili notranjega pravnega reda (državnim pravom) posameznih držav članic. Pravni red Evropske unije je tako kljub avtonomnosti prepleten s pravnim sistemom posameznih držav članic. Prav zaradi te prepletenosti pa prihaja do trka med normami enega in drugega sistema ter do stalnega vprašanja katero pravilo bo obveljalo. Nekatere države so si že od nekdaj prizadevale, da bi nacionalno pravo prevladalo, vendar pa je bilo mnenje institucij in sodišča, ki na podlagi sodb zagovarja primarnost prava EU, že od vsega začetka drugačno. Svojo glavno argumentacijo je sodišče črpalo predvsem iz temeljnih ciljev Skupnosti, ob vsakokratnem opozorilu, da prava Evropske skupnosti predvsem zaradi ciljev in nadsacionalnih elementov ne moramo primerjati z drugimi pogodbami mednarodnega prava. (Grilc, Ilešič, 2001, str. 105)

Poudariti je treba tudi, da načelo primarnosti od države članice ne zahteva, da se notranji predpis posamezne države članice razveljavi, temveč zahteva le njegovo neuporabo. V praksi se tako nacionalna sodišča predvsem pri nižjih splošnih aktih in pri individualnih odločbah raje odločajo za razveljavitev oziroma odpravo akta, medtem ko pri zakonskih določbah tega ne storijo. Glavni razlog je predvsem v tem, da s pravom EU nekonsistentna pravna norma ne bo škodovala, če ne bo porabljena, medtem ko se lahko mirno uporabi na področjih, kjer sama ni v nasprotju s pravom EU, ali pa se znova uporabi, ko norma EU preneha veljati. (Craig, de Burca v: Grilc, Ilešič, 2001, str. 106)

Lizbonska pogodba v svojem glavnem besedilu pogodbe nima člena, ki bi bil enakovreden členu I-13 ustavne pogodbe, ter določal načelo primarnosti prava unije nad nacionalnim pravom. Namesto tega je k pogodbi priložena sledeča izjava (Chalmers, Monti, 2008, str. 50):

IZJAVA 17: »Konferenca opozarja, da imajo pogodbe in pravo, ki ga unija sprejme na podlagi pogodb, v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča Evropske unije, učinek primarnosti nad pravom držav članic, pod pogoji, določenimi v omenjeni sodni praksi.«

6.1.1 Primarnost s stališča sodišča evropskih skupnosti

6.1.1.1 Temelji: Primer VAN GEND & LOOS ter COSTA

Pogodba Evropske gospodarske skupnosti že od samega začetka ni vsebovala nobene določbe, ki bi se nanašala na področje naddržavnosti oziroma na področje prevlade prava Skupnosti nad nacionalnim pravom. Prav tako takšne določbe ni med kasnejšimi spremembami in dopolnitvami pogodbe. Kljub temu da v Rimski pogodbi ni kakršnekoli izrecne določbe, ki bi se nanašala na naddržavnost ali primarnost prava EU, pa je sodišče svojo vizijo o primarnosti zapisalo že zelo zgodaj, v samih začetkih obstoja Skupnosti.

Problem je bil prvič izpostavljen v zadevi »Van Gend en Loos«, ko je sodišče navedlo, da pravo Skupnosti predstavlja nov pravni red mednarodnega prava, v korist katerega so

države članice prenesle del svoje suverenosti. Glavni poudarek sodišča ES se je takrat nanašal na neposredni učinek. Poudariti pa je treba, da je v odločitvi v primeru Costa imela glavno vlogo ravno primarnost prava EU (Craig, de Burca, 2008, str. 345).

- **SODNI PRIMER: Van Gend & Loos proti Nederlandse Administratieve der Belastingen**

»znamenit je sodni primer nizozemskega uvoznika zoper Nizozemsko zaradi plačila previsoke carine (Van Gend & Loos, Nederlandse Administratieve der Belastingen (C 26/62) iz šestdesetih let. V tem primeru je Evropsko sodišče razsodilo, da se posameznik (uvoznik sestavin za umetna gnojila) lahko sklicuje neposredno na pravo EU. Nizozemsko podjetje je moralo plačati višjo uvozno carino za uvoz iz Nemčije na Nizozemsko zaradi spremembe tarifnih razredov, zato se je obrnilo na Evropsko sodišče s predhodnim vprašanjem, ali se posameznik lahko sklicuje neposredno na pravo EU, ki je že takrat prepovedovalo kakršnekoli ukrepe, ki bi pomenili višjo carino.

Evropsko sodišče je odločilo, da 12. člen PES povzroča neposredne učinke in ustvarja individualne pravice posameznikov, ki jih morajo nacionalna sodišča upoštevati. Sodišče je odločitev utemeljilo s tem, da »... delovanje Skupnosti predstavlja nov pravni sistem na področju mednarodnega prava...« (Bohinc, 2007, str. 61)

Tako je sodišče že takrat zavzelo svoje stališče o neposredni uporabi prava EU, katerega pravice in uporabnosti lahko črpajo tudi posamezniki in kateri ima prednost pred nacionalnimi pravnimi viri.

- **SODNI PRIMER: Flaminio Costa proti ENEL**

»V tem primeru je Evropsko sodišče uveljavilo načelo avtonomnosti in s tem onemogočilo državam članicam, da delujejo po načelu *lex posterior derogat legi priori*, kasnejši predpis odpravlja prejšnjega. V primeru Costa proti ENEL (C-6/64) je Evropsko sodišče odločilo, da kasnejše nacionalno pravo ne more odpraviti evropskega pravnega pravila, saj je le-to avtonomno in zato primarno uporabljivo pravo. Evropsko sodišče se je zavzelo stališče, da kasnejše nacionalno pravo, ki je v nasprotju s pravom ES, ne more prevladati.

V primeru Costa proti Enel je Evropsko sodišče sklenilo, da: »... predpis (zakon) Skupnosti, izvirajoč iz pogodbe, ki je samostojen pravni vir, ne more biti zaradi svoje posebne in originalne narave razveljavljen z nacionalnimi predpisi, ne glede na to, kateri organi jih sprejmejo. V nasprotnem primeru bi predpis Skupnosti izgubil svojo naravo zakona Skupnosti, ki bi se tudi sama po sebi, v svojem pravnem temelju, postavila pod vprašaj.« (Bohinc, 2007, str. 73)

6.1.1.2 Nacionalni organi, ki morajo sprejeti primarnost doktrine

Zgoraj opisani sodni primeri so v Evropski skupnosti tako postavili temelje za uveljavitev prevlade doktrine ali primarnosti ter določili področje njene uporabe, še vedno pa se niso uprli na obravnavo ločenega ali posameznega vprašanja, na katerem bi nacionalna sodišča lahko uporabila primarnost oziroma prevlado doktrine. S tem problemom so se srečale mnoge civilno pravne države, v katerih je bilo pogosto le ustavno sodišče tisto, ki

je lahko skladno z nacionalno zakonodajo edino ugotovilo, da je nek nacionalen zakon neustaven.

Evropsko sodišče je na to vprašanje podalo odgovor v primeru *Simmenthal*, kjer so italijanski davčni organi oporekali Pretorejevi odločitvi o povračilu pristojbin, ki so bile zaračunane v okviru obstoječe nacionalne zakonodaje, že preden je to sprejelo oziroma odločilo Ustavno sodišče kot najvišja instanca. (Craig, de Burca, 2008, str. 349)

- **SODNI PRIMER (106/77): Amministrazione delle Finanze dello Stato v. Simmenthal SpA**

DEJANSKO STANJE

»Italijansko podjetje *Simmenthal* je bilo ob uvozu govejega in telečjega mesa iz Francije v Italijo po italijanskih predpisih (iz leta 1970) zavezano k plačilu zdravstvenih in veterinarskih taks ob pregledu na državni meji. Zaradi mnenja, da je ta ureditev nezdržljiva s pravom skupnosti, je podjetje *Simmenthal* s tožbo pri Pretore di Susa zahtevalo vračilo plačanega. Italijanska ustavosodna praksa pa je določala, da nižja sodišča nimajo pooblastil, da bi odločala v nasprotju z veljavnimi italijanskimi predpisi. Od sodišč se je celo zahtevalo, da dokler zakonodajalec konfliktne norme ne spremeni, sodijo po obstoječem predpisu ali pa od ustavnega sodišča zahtevajo njihovo odpravo. S tem se Sodišče ES seveda ni strinjalo.« (Vlahek, Seminar PEU, 2004)

ODLOČITEV SODIŠČA IN PRAVNO PRAVILO

»Sodišče ES je v postopku odločanja o predhodnem vprašanju odločilo, da so uvedeni inšpekcijski pregledi v nasprotju s pravom skupnosti, predvsem s takratnim 30. členom PES, zaračunavanje taks pa v nasprotju z 12. členom PES, saj naj bi imele enak učinek kot carinske dajatve. Posledično je nato nacionalno sodišče naložilo upravnemu organu, da povrne zaračunane takse. Neposredni učinek pomeni, da pravila prava skupnosti popolnoma učinkujejo na enak način in za ves čas trajanja njihove veljavnosti v vseh državah članicah od trenutka, ko vstopijo v veljavo, in med vsem trajanjem njihove veljavnosti. Tako so te določbe neposredni vir pravic in obveznosti za vse, ki so z njimi prizadeti, pa naj gre za države članice ali za posameznike, ki so stranke v pravnih razmerjih, ki jih ureja pravo skupnosti. Ta učinek zadeva vsakega sodnika, ki ima, kadar nastopa v okviru svoje pristojnosti, nalogo, da kot organ države članice varuje pravice, ki jih posamezniku podeli pravo skupnosti. Temu ustrezno ne sme uporabiti določb nacionalnega prava, ki nasprotujejo pravilom skupnosti, ne glede na to, ali je bilo to pravilo sprejeto pred sprejemom pravila skupnosti ali po njem in neodvisno od morebitnih zamejitev njegovih pristojnosti.« (Vlahek, Seminar PEU, 2004)

Tako je sodišče predalo jasno sporočilo, da četudi je ustavno sodišče v neki državi članici edino nacionalno sodišče, s pravico in močjo, da odloči o ustavnosti nacionalne zakonodaje, mora sodišče, kadar pride do konflikta med nacionalnim pravom in pravom skupnosti, pred drugim nacionalnim sodiščem upoštevati pravo skupnosti že pred

predhodno odločitvijo Ustavnega sodišča. Do danes je Sodiše ES to odločitev oziroma sodbo potrdilo že večkrat.

Primarnost prava ES pa je skozi nacionalne pravne sisteme prodrla do te mere, ko jo morajo upoštevati vsa nacionalna sodišča, kadar odločajo v zadevah, ki spadajo v njihovo pristojnost. (Craig, de Burca, 2008, str. 349)

6.1.2 Primarnost s stališča držav članic

6.1.2.1 Avstrija

Za Avstrijo je pristop k Evropski uniji 1. januarja 1995 pomenil celovito spremembo avstrijske zvezne ustave. Od pridružitve EU dalje njen odločilni temeljni pravni red ni več določen le z ustavnim pravom Avstrije, temveč tudi s pravom Evropske unije (**ustavni dualizem**). Prevladujoče stališče je, tako kot tudi pri nas, da ima **pravo EU prednost pred domačim pravom** in tudi pred splošnim zveznim ustavnim pravom, nima pa prednosti pred temeljnimi načeli zvezne ustave, kar tudi kaže, da evropsko pravo ni v celoti nadrejeno nacionalnemu. (Evropski portal e-pravosodje, 2011)

»Splošno« zvezno ustavno pravo (Evropski portal e-pravosodje, 2011):

Ustavno pravo določa »pravila igre« za politično dejavnost, tako da določa:

- zakonodajni postopek,
- položaj najvišjih organov v državi,
- razmerje med zvezno vlado in deželami v zvezi z zakonodajo in izvršilno oblastjo ter
- nadzor nad dejavnostmi vlade s strani sodišč.

6.1.2.2 Irska

Najvišji pravni predpis v državi je ustava, ta je podrejena le pravilom evropskega prava; vsi drugi podrejeni pravni viri, vključno z občim pravom, pa morajo biti v skladu z ustavo. Obče pravo ali zakonodajno pravilo, ki je v nasprotju z določbo ustave, se tako obravnava kot neveljavno in posledično nima učinka. Določbe ustave so predmet razlage višjih sodišč (Evropski portal e-pravosodje, 2011).

»Irska je dualistično urejena država. Člen 29.6 ustave določa, da imajo mednarodne pogodbe zakonsko moč v obsegu, ki ga določi Oireachtas (parlament). To pomeni, da je treba sklenjene mednarodne pogodbe z zakonodajo prenesti v notranji pravni red, preden lahko začnejo veljati v državi. **Izjema je pravo Evropske unije, ki ima v skladu s členom 29 ustave v državi zakonsko moč.** To pomeni, da kateregakoli predpisa ali ukrepa, katerega sprejetje je nujno zaradi irskega članstva v Evropski uniji, načeloma ne more razveljaviti nobena določba ustave.

Evropska konvencija o človekovih pravicah je začela veljati 31. decembra 2003 na podlagi Zakona o evropski konvenciji o človekovih pravicah iz leta 2003. Konvencija je del notranjega pravnega reda, vendar v obsegu, v katerem ni v nasprotju z ustavo.« (Evropski portal e-pravosodje, 2011)

6.1.2.3 Slovenija

»Vsi pravni predpisi morajo biti v skladu z ustavo. Zakoni in drugi predpisi morajo biti v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in mednarodnimi pogodbami, ki so zavezujoče za Slovenijo (kot je določeno v 1. odstavku 8. člena ustave). Poleg tega morajo biti podzakonski akti in občinski odloki v skladu z zakoni.

Splošni akti za izvrševanje javnih pooblastil morajo biti v skladu z ustavo, zakoni in podzakonskimi akti.

Posamični akti ter dejanja državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil morajo temeljiti na sprejetem zakonu ali zakonitem predpisu.

V zvezi s primarnostjo prava Evropske unije ustava zagotavlja podlago za sprejetje primarnosti prava Evropske unije v slovenskem pravnem sistemu, tako da določa, da je treba pravne akte in odločitve, sprejete v okviru mednarodnih organizacij, na katere je Slovenija prenesla izvrševanje dela svojih suverenih pravic (v tem primeru Evropske unije), uporabljati v Sloveniji v skladu s pravno ureditvijo teh organizacij.« (Evropski portal e-pravosodje, 2011)

6.2 NAČELO AVTONOMNOSTI PRAVA EU

Avtonomnost pomeni, da se pravila oziroma veljavnost nekega predpisa, ki ga v okviru svojih funkcij in pristojnosti sprejme kateri od organov EU, avtomatično širi na območje oziroma ozemlje vseh držav članic unije, brez da bi za to potreboval poznejše odobritve nacionalnih parlamentov.

Gre za to, da pravila, ki jih sprejmejo sami organi Evropske unije, svoje veljavnosti ne črpajo iz odobritve nacionalnih organov držav članic, temveč se opirajo na originarne pristojnosti organov EU.

Če povzamemo definicijo, kot jo je opredelil Matjaž Tratnik na 1. GV-konferenci: »Pravni red ES je samostojen in se razvija neodvisno od pravnih redov držav članic. Ta avtonomnost je posledica tega, da so države članice prenesle uveljavljanje bistvenega dela svojih suverenih pravic na institucije EU. Iz tega prenosa črpajo institucije EU svoje originarne zakonodajne pristojnosti, ki omogočajo, da predpisi, sprejeti na ravni EU, veljajo avtomatično tudi v notranjih pravnih redih držav članic, ne da bi bila potrebna odobritev s strani nacionalnih parlamentov. Tako je sodišče ES leta 1962 v svoji znameniti odločbi v zadevi Van Gend en Loos poudarilo, da skupnost pomeni nov pravni red mednarodnega prava.« (Tratnik, 2003, 1. GV-konferenca, Vključevanje Slovenije v evropski pravni red, str. 11)

6.3 NAČELO NEPOSREDNE UPORABNOSTI PRAVA EU

Načelo neposredne uporabnosti pomeni, da so nekatera pravna pravila prava ES uporabna na celotnem območju držav članic. Nanaša se na celoten predpis, kar pomeni, da zakonodajalcem v posameznih državah članicah ni treba prenašati vsebine samega predpisa v zakonodajne akte.

Moramo se zavedati, da načelo neposredne uporabnosti ne velja enako za vsa pravna pravila ES. Pod to načelo spadajo le tista pravila, ki posameznikom dajejo določeno pravico. Kadar govorimo o odločbah in uredbah, to predpisuje že 249. člen PES, direktive pa so naposredno uporabne samo izjemoma, ker se same direktive nanašajo na države članice in ne na posameznike.

»Načelo neposredne uporabnosti pomeni, da so določena pravna pravila prava ES neposredno uporabna na območju vseh držav članic. Posledica tega je, da se posameznik pred svojimi nacionalnimi organi (sodišči in upravnimi organi) lahko neposredno sklicuje na tista pravila evropskega prava, ki so neposredno uporabna. Lahko bi ugotovili, da je neposredna uporabnost neke vrste temeljni pogoj za realizacijo načela primarnosti, ki se – če ne bi bilo neposredne uporabnosti – ne bi moglo realizirati v praksi.

Načelo neposredne uporabnosti ne velja (enako) za vsa pravna pravila prava ES. Neposredno uporabna so lahko samo tista pravila, ki posameznikom dajejo določeno pravico. Zato je treba razlikovati med pravnimi akti. Neposredno uporabnost uredb in odločb predpisuje že 249. člen PES, določbe in direktive pa so lahko neposredno uporabne samo izjemoma, ker se direktive nanašajo na države članice in ne na posameznike. Glede določb ustanovitvenih pogodb (zlasti PES) pa obstaja vrsta odločb sodišča ES, v katerih je odločeno, katere določbe so neposredno uporabne in katere niso.« (Tratnik, 2003, 1. GV-konferenca, Vključevanje Slovenije v evropski pravni red, str. 11–12)

7 SLOVENIJA IN EVROPSKA UNIJA

7.1 UVELJAVLJANJE PRAVA EVROPSKE UNIJE V PRAVNEM REDU REPUBLIKE SLOVENIJE

Slovenija se je z vstopom v EU tako odrekla delu svoje suverenosti. To velja tudi na pravnem in zakonodajnem področju. »Pravo skupnosti je enotno in v celoti veljavno v vsej Skupnosti in ga ne more izničiti posamično pravo ene države članice. Iz pogodb, pa tudi iz sprotnih odločitev sodišča izhaja, da ima to pravo prednost pred pravom držav članic, celo pred njihovim ustavnim pravom, najsi je stopilo v veljavo pred ali po zakonodaji Skupnosti.« (Moussis, 1999, str. 47)

Če gledamo z vidika hierarhije pravnih aktov po pomembnosti je najvišji slovenski pravni vir ustava. Ta akt vzpostavlja pravni red v Sloveniji. Vzpostavlja ga na podlagi usklajenosti slovenskih zakonov in drugih predpisov ter zavezujočih mednarodnih pogodb (člen 153). Že po sami osamosvojitvi Slovenije 25. junija 1991 je bila Slovenija na podlagi nasledstva sporazumov v naš pravni red primorana prevzeti obveznosti iz številnih mednarodnih pogodb, ki so bile do tedaj za Slovenijo obvezujoče v okviru Socialistične federativne republike Jugoslavije. S kasnejšo uveljavitvijo mednarodne pogodbe o pristopu k Evropski uniji (v nadaljevanju: Pogodba o pristopu k EU) 1. maja 2004 pa je Slovenija poleg že prej navedenega začela neposredno uporabljati tudi vse predpise Evropske unije (odslej EU), ki so bili naslovljeni na vse dotedanje države članice EU. Na podlagi tega so številne mednarodne pogodbe, ki so pred tem zavezovale Slovenijo, prenehale veljati in so bile nadomeščene s tistimi, ki so bile sklenjene v okviru EU. Na podlagi določil Pogodbe o pristopu k EU se je v slovenskem pravnem redu dokončno uveljavilo tudi posebno pravilo, da morajo biti slovenski predpisi usklajeni s predpisi EU.

Skladnost predpisov z ustavo, zakoni, ratificiranimi mednarodnimi pogodbami in splošnimi načeli mednarodnega prava meritorno presoja Ustavno sodišče RS (Stupica, 2011).

7.2 USTAVNE SPREMEMBE OB VSTOPU SLOVENIJE V EU

Slovenija je za pristop k EU morala skozi intenzivne priprave, ki so botrovale mnogim spremembam in odločitvam. Nekatere med njimi so bile povezane tudi s samo Ustavo RS in so tako botrovale njeni spremembi.

USTAVNI ZAKON O SPREMEMBAH I. POGLAVJA TER 47. IN 68. ČLENA USTAVE
REPUBLIKE SLOVENIJE (UZ3a, 47, 68)

I

1. člen

• V Ustavi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 in 66/2000) se za 3. členom doda nov 3.a člen, ki se glasi:

»Slovenija lahko z mednarodno pogodbo, ki jo ratificira državni zbor z dvotretjinsko večino glasov vseh poslancev, prenese izvrševanje dela suverenih pravic na mednarodne organizacije, ki temeljijo na spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, demokracije in načel pravne države, ter vstopi v obrambno zvezo z državami, ki temeljijo na spoštovanju teh vrednot.

Pred ratifikacijo mednarodne pogodbe iz prejšnjega odstavka lahko državni zbor razpiše referendum. Predlog je na referendumu sprejet, če zanj glasuje večina volivcev, ki so veljavno glasovali. Državni zbor je vezan na izid referendumu. Če je bil referendum izveden, glede zakona o ratifikaciji take mednarodne pogodbe referendumu ni dopustno razpisati.

Pravni akti in odločitve, sprejeti v okviru mednarodnih organizacij, na katere Slovenija prenese izvrševanje dela suverenih pravic, se v Sloveniji uporabljajo v skladu s pravno ureditvijo teh organizacij.

V postopkih sprejemanja pravnih aktov in odločitev v mednarodnih organizacijah, na katere Slovenija prenese izvrševanje dela suverenih pravic, vlada sproti obvešča državni zbor o predlogih takih aktov in odločitev ter o svoji dejavnosti. Državni zbor lahko o tem sprejema stališča, vlada pa jih upošteva pri svojem delovanju. Razmerja med državnim zborom in vlado iz tega odstavka podrobneje ureja zakon, ki se sprejme z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev.«

2. člen

• 47. člen se spremeni in se glasi:

»Državljana Slovenije ni dovoljeno izročiti ali predati, razen če obveznost izročitve ali predaje izhaja iz mednarodne pogodbe, s katero Slovenija v skladu z določbo prvega odstavka 3.a člena prenaša izvrševanje dela suverenih pravic na mednarodno organizacijo.«

3. člen

• 68. člen se spremeni tako, da se glasi:

»Tujci lahko pridobijo lastninsko pravico na nepremičninah pod pogoji, ki jih določa zakon ali mednarodna pogodba, ki jo ratificira državni zbor.«

II

Zakon o referendumu in o ljudski iniciativi (Uradni list RS, št. 15/94, 13/95 – odločba US, 34/96 – odločba US, 38/96, 43/96 – odločba US, 59/2001 in 11/2003 – odločba US) je treba uskladiti z novim ustavnim zakonom v enem letu po njegovi uveljavitvi. Do uskladitve Zakona o referendumu in o ljudski iniciativi se referendumi iz 1. člena tega ustavnega zakona (drugi odstavek 3.a člena ustave) izvajajo na podlagi določb III. poglavja Zakona o referendumu in o ljudski iniciativi.

Za razpisana referendumata o pristopu Slovenije k Evropski uniji in k Organizaciji Severnoatlantske pogodbe se uporabljajo določbe 1. člena tega ustavnega zakona (drugi odstavek 3.a člena ustave) in določbe III. poglavja Zakona o referendumu in o ljudski iniciativi. Ta ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru Republike Slovenije.

7.2.1 PRILAGAJANJE SLOVENSKEGA PRAVNEGA REDA

Do danes lahko govorimo o več kot 300 zakonih in več kot 1400 podzakonskih aktih, ki so bili sprejeti od vstopa Slovenije v EU. Slovenija je sladno s 6. členom Akta o pristopu pravočasno odpovedala tudi vse mednarodne pogodbe s tretjimi državami, ki niso v skladu s pravnim redom EU. Evropska komisija je bila primorana pravočasno zagotoviti podpis prilagoditvenih protokolov k mednarodnim pogodbam z državami pristopnicami, tako da samo sodelovanje s tretjimi državami, še posebej zunanjetrgovinska menjava, v ničemer ni bilo moteno. Slovenija je po 1. maju 2004 pristopila tudi h konvencijam, ki vežejo države članice in EU. Pristopila je k Haaški konvenciji iz leta 1996 o pristojnosti, uporabi predpisa, priznavanju, izvršitvi in sodelovanju na področju starševske odgovornosti in ukrepov za zaščito otrok. Ratificirana je bila Konvencija o civilni odgovornosti za škodo, povzročeno z aktivnostmi, ki so nevarne za okolje, in pristopila k Protokolu iz leta 2003, ki spreminja omenjeno konvencijo. Pristopila je k Rimski konvenciji o uporabi prava pri pogodbenih obligacijskih razmerjih z dne 19. 6. 1980.

Slovenija je morala ob vstopu v EU pristopiti k nekaterim konvencijam oziroma v notranji zakonodaji, kot jo recimo kazenska, uveljaviti njihove določbe, na primer Konvencijo o zaščiti finančnih interesov EU s pripadajočima protokoloma in Konvencijo o preprečevanju korupcije uslužbencev EU in uslužbencev držav članic EU.

Kljub odlični pripravljenosti je morala Slovenija po vstopu opraviti še nekatere dokončne prilagoditve na področju zakonodaje in delovanja institucij. S tem namenom je Evropska komisija osnovala t. i. Prehodni vir 2004 – 2006, s katerim je novim državam članicam pomagala pri krepitvi administrativne usposobljenosti za izvajanje pravnega reda EU. (Škrokov, 2009, str. 44 – 45)

7.3 VLOGA NACIONALNIH PARLAMENTOV V EU

8. januarja letos je začel veljati nov spremenjen Poslovnik državnega zbora (PoDZ-1), ki skladno z nedavno sprejeto Lizbonsko pogodbo krepi vlogo nacionalnih parlamentov pri sprejemanju evropske zakonodaje.

»Z novimi določbami v Lizbonski pogodbi in v Protokolu o vlogi nacionalnih parlamentov v Evropski uniji ter Protokolu o uporabi načel subsidiarnosti in sorazmernosti so jasno navedene pravice in obveznosti nacionalnih parlamentov. Skladno z navedenim institucije EU parlamente obveščajo in jim predložijo osnutke zakonodajnih aktov, nacionalni parlamenti pa skrbijo za spoštovanje načela subsidiarnosti, kot je določeno v Protokolu o uporabi načel subsidiarnosti in sorazmernosti ter so udeleženi v medparlamentarnem sodelovanju med nacionalnimi parlamenti in z Evropskim parlamentom.« (Cigrovski, 2011)

Tako daje poslovnik državnemu zboru večjo formalno vlogo, ko govorimo o sprejemanju odločitev v EU, ter možnost sodelovanja na evropski ravni, kar je bilo do zdaj v EU še nepoznano.

Parlamenti držav članic Evropskih skupnosti oziroma Evropske unije odločajo o ratifikaciji (Kocjančič, 2005, str. 9):

1. ustanovitvenih pogodb,
2. pristopnih pogodb,
3. pridružitvenih sporazumov (evropski sporazumi, sporazumi o stabilizaciji in asociaciji itn.),
4. sprememb in dopolnitev teh pogodb.

7.3.1 RAZMERJE MED EVROPSKIM IN NACIONALNIM PARLAMENTOM

Evropski parlament je sredi leta 1997 sprejel Deklaracijo o razmerju med Evropskim parlamentom in nacionalnimi parlamenti. Deklaracija izhaja iz ugotovitve, da so se pristojnosti Evropske unije razširile, pristojnosti parlamentov v tej organizaciji pa se niso ustrezno povečale. Deklaracija se je zavzela za večji parlamentarni nadzor nad zadevami Evropske unije, tako da bi Evropski parlament nadzoroval institucije in organe te organizacije, nacionalni parlamenti pa delovanje nacionalnih vlad v okviru pristojnosti te organizacije.

Evropski parlament je v deklaraciji poudaril potrebo po postopni razširitvi postopka soodločanja in po okrepitvi njegove vloge pri imenovanju predsednika in članov Komisije. Pri opredelitvi vloge nacionalnih parlamentov je vztrajal pri njihovem nadzoru »EU od zunaj« in zavračal kolektivno vlogo nacionalnih parlamentov s posegi v pristojnosti institucij EU. Kot primere sodelovanja med Evropskim parlamentom in nacionalnimiparlamenti je navedel skupne seje stalnih odborov nacionalnih parlamentov in Evropskega parlamenta dvostranske seje odborov ter srečanja poročevalcev.

Najpomembnejše sporočilo Deklaracije o razmerju med Evropskim parlamentom in nacionalnimi parlamenti je v tem, da je Evropski parlament dosledno in kategorično zavrnil neposredno sodelovanje nacionalnih parlamentov pri izvrševanju tistih suverenih pravic držav članic, ki so jih te države prenesle na Evropske skupnosti oziroma EU. V tem pomenu je ta deklaracija še danes aktualna. (Kocjančič, 2005, str. 14)

8 SKLEP

Minilo je že več kot 60 let, odkar je 9. maja 1950 francoski zunanji minister Robert Schuman predstavil svoj predlog o združitvi Evrope. 9. maj je tudi dan, ki ga po celotni Evropski uniji praznujemo in obležujemo kot dan Evrope.

Evropska unija je v tem času postala veliko več kot le skupnost držav in danes predstavlja največje gospodarstvo na svetu. Skupno Evropsko unijo sestavlja 27 držav članic in več kot 500 milijonov ljudi.

V diplomski nalogi sem potek razvoja Evropske unije poskušal opisati predvsem skozi podpise pomembnih dokumentov, ki so omogočili učinkovite in uspešne širitve skupnosti ter brez katerih bi bila Evropska unija zagotovo obsojena na propad. Slovenija je svojo pot k pridružitvi EU začela že leta 1993, ko sta Evropska unija in Slovenija podpisali sporazum o sodelovanju. Za članstvo je Republika Slovenija zaprosila tri leta kasneje, in sicer leta 1996, že leto za tem pa je Evropska komisija izrazila pozitivno mnenje o Sloveniji kot kandidatki za članstvo v Evropski uniji. Po uspešno končanih pristopnih pogajanjih je Slovenija s 1. majem 2004 pristopila k Evropski uniji. To je bil po osamosvojitvi zagotovo najpomembnejši dogodek v zgodovini samostojne Republike Slovenije.

S članstvom v Evropski uniji je Slovenija pridobila tudi predstavnike v vseh evropskih institucijah, ki tako danes sodelujejo pri vseh odločitvah in skupaj s kolegi sooblikujejo evropsko politiko in prihodnost Evropske unije. Seveda je tako za Slovenijo kot tudi za ostale predstavnike ključno, da zastopa interese vseh državljanov Evropske unije enakopravno in tako zagotavlja demokratično in pravično skupnost vseh držav članic.

Pristop k Evropski uniji pa za Slovenijo ni pomenil le gospodarskih in političnih sprememb, temveč se je morala Slovenija s članstvom odreči tudi delu svoje nacionalne suverenosti na področju zakonodaje in prava. Pravo skupnosti je enotno in kot tako veljavno na celotnem ozemlju EU. Tako je morala Slovenija, pa tudi druge države članice, prilagoditi svojo zakonodajo novi, primarni zakonodaji Evropske unije, ki se danes močno prepleta s pravnim sistemom posameznih držav članic.

Primarnost prava pa ima lahko na nas kot državljane tudi neposreden vpliv, kar je razvidno tudi iz mnogi sodb sodišča ES, ko je pravo Evropske unije prevladalo nad nacionalnim pravom posamezne države članice. Poleg primarnosti je treba omeniti tudi avtonomnost in neposredno uporabnost prava EU. Avtonomnost pomeni, da se pravo EU razvija čisto neodvisno od pravnih redov držav članic in se avtomatično širi na celotno ozemlje unije, brez predhodne odobritve nacionalnih parlamentov. Neposredna uporabnost pa je pojem, ki ima na nas kot državljane verjetno še največji učinek, saj

pomeni, da se lahko pred nacionalnim sodiščem sklicujemo neposredno oziroma direktno na tista pravila ES, ki nam dajejo neko pravico.

V diplomski nalogi sem poskušal podrobneje opisati pomen prava EU na države članice in tudi na vse državljane, saj je po mojem mnenju poznavanje prava izredno pomembno in nam v nasprotnem primeru lahko le škoduje. Podrobneje in s primeri iz prakse sem obrazložil in opisal tudi primarnost prava, ki je tudi temelj moje diplomske naloge.

Prav gotovo je treba omeniti, da je članstvo Slovenije v Evropski uniji do danes izredno uspešno, o čemer pričata tako uspešna vključitev slovenskega pravnega reda v evropskega kot tudi prevzem evra in uspešne integracije Slovenije kot polnopravne članice EU. Danes se Slovenija, kot tudi ostale članice, uspešno prebija iz zadnje gospodarske krize, ki je prizadela cel svet in tako še naprej skupaj z Evropo piše svojo zgodbo o uspehu, ki se je začela že leta 1991 ob naši osamosvojitvi. Zavedamo se, da je za rešitev iz krize in uspešno prihodnost potrebno sodelovanje in sprejemanje pretehtanih odločitev, ki bodo delovale v korist vseh državljanov Evropske unije.

LITERATURA

- CRAIG, Paul, DE BURCA, Grainne (2008). EU LAW text, cases, and materials fourth edition. Oxford University Press inc., New York.
- GRILC, Peter, ILEŠIČ, Tomaž (2001). Pravo evropske unije – prva knjiga. Cankarjeva založba, Ljubljana.
- MOUSSIS, Nicolas (1999). Evropska unija, pravo, ekonomija, politike, Littera picta, Ljubljana.
- BOHINC, Rado (2007). Pravo Evropske unije, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- ILEŠIČ, Tomaž (2004). Svet Evropske unije, Evropski parlament V: POTOČNIK, Janez, BOHINC, Rado, ILEŠIČ, Tomaž, KNEZ, Rajko, MALGAJ, Matjaž, TRSTENJAK, Verica, KMECL, Andrej, JENULL, Hinko, VESEL, Tomaž, CORONNA, Marjana, REPAS, Martina, GRILC, Peter, ERŽEN, Tina, PODOBNIK, Klemen, PLAGUTNIK, Andrej, KOCBEK, Marijan, PRELIČ, Saša, SAMEC, Nataša, BUGARIČ, Bojan, TRPIN, Gorazd, PIRNAT, Rajko, PLIČANIČ, Senko, MUŽINA, Aleksij, KUMAR, Andrej, MRAK, Mojmir, STANOVNIK, Tine, STRLE, Marjan, STRMŠNIK Igor, PIRY, Ivo, JERINA, Andreja, MAHER, Neva (2004). Evropsko pravo, založniška hiša Primath, Ljubljana (str. 36, 51).
- GRAD, Franc, KAUČIČ, Igor, RIBIČIČ, Ciril, KRISTAN, Ivan (1999). Državna ureditev Slovenije, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
- PIRIS, Jean-Claude (2010). Cambridge University Press, New York.
- GRAD, Franc (2000). Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
- TRATNIK, Matjaž (2003). Pravni red EU V: BREČKO, Daniela (ur.): Vključevanje Slovenije v evropski pravni red, GV izobraževanje, izobraževanje in svetovanje, d. o. o., Portorož, 2003 (str. 3–12).
- KNEZ, Rajko (2003). Uveljavljanje pravic po pravu ES V: BREČKO, Daniela (ur.): Vključevanje Slovenije v evropski pravni red, GV izobraževanje, izobraževanje in svetovanje, d. o. o., Portorož, 2003 (str. 13–23).
- LAMPE, Rok, DRENIK, Simona, GRASSELLI, Neža (2008). Lizbonska pogodba z uvodnimi pojasnili, Doba Epis, Maribor.
- VLAHEK, Ana (2004). Seminar PEU, pravna fakulteta, Ljubljana.

INTERNETNI VIRI

- Europe Direct (2010) O Evropi.
Dosegljivo na: <http://www.evropejec.si/vsebina.asp?id=8> (28. 7. 2010)
- Državni zbor Republike Slovenije (2011) Zakonodajni postopek.
Dosegljivo na: <http://www.dz-rs.si/index.php?id=114> (19. 1. 2011)
- Državni zbor Republike Slovenije (2011) Zakoni in akti (19. 1. 2011).
Dosegljivo na: <http://www.dz-rs.si/index.php?id=101&type=98&sb=6&vt=40&sd=0&st=s&cl=P&mandate=-1&unid=PA|E1E40FAD16A5C05EC1256C7E004F38AB&showdoc=1> (10. 4. 2011)
- Ministrstvo za zunanje zadeve (2011) Lizbonska pogodba.
Dosegljivo na: http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/evropska_unija/lizbonska_pogodba/ (16. 3. 2011)
- Europa (2011) Lizbonska pogodba.
Dosegljivo na: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_sl.htm (10. 4. 2011)
- Državni zbor Republike Slovenije (2011) O državnem zboru.
Dosegljivo na: <http://www.dz-rs.si/index.php?id=60> (19. 1. 2011)
- Državni zbor Republike Slovenije (2011) Poslanstvo Državnega zbora.
Dosegljivo na: <http://www.dz-rs.si/index.php?id=67> (20. 1. 2011)
- Europa – Eur-lex (2010) The ABC of European Union law.
Dosegljivo na: http://eur-lex.europa.eu/en/editorial/abc_toc_r1.htm (2. 9. 2010)
- Europa (2011) Evropsko računsko sodišče.
Dosegljivo na: http://europa.eu/institutions/inst/auditors/index_sl.htm (12. 3. 2011)
- Državni portal Republike Slovenije (2011) Želim vedeti več o demokratičnih procesih.
Dosegljivo na: <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/edemokracijaStran.euprava?pageid=519> (10. 3. 2011)
- Odvetnik Marko Stupica (2011) Pravni red Slovenije v Evropski uniji.
Dosegljivo na: <http://dajatve.com/sl/component/content/73?task=view> (18. 4. 2011)
- CIGROVSKI, Jasmina, IUS Software, d. o. o. (2011) Vloga nacionalni parlamentov v EU.
Dosegljivo na: <http://www.iusinfo.si/DnevneVsebine/Aktualno.aspx?id=62117> (4. 1. 2011)
- Evropska komisija (2011) Pogodbe in evropske institucije.
Dosegljivo na: http://ec.europa.eu/eu_law/introduction/treaty_sl.htm (7. 1. 2011)
- Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji (2011) Zakonodajni postopki.

Dosegljivo na: <http://www.evropa.gov.si/si/pravni-red/zakonodajni-postopki/> (25. 2. 2011)

- Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji (2011) Vprašanje.
Dosegljivo na: http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/pogosta-vprasanja/vprasanje/news//1fb1bce101/?tx_evropafaq_pi1%5Bq%5D=407&tx_evr_opafaq_pi1%5Bview%5D=1 (7. 1. 2011)
- European Commission (2010) application of EU law.
Dosegljivo na: http://ec.europa.eu/eu_law/introduction/welcome_en.htm (12. 8. 2010)
- European Justice Portal (2011) Pravo držav članic.
Dosegljivo na: https://e-justice.europa.eu/contentPresentation.do?plang=sl&idCountry=at&idTaxonomy=6&member=1&vmac=paviXwGDdR3cONho6jiXhi4AGBLMtZTbiC1VGdUovW2ozJVBG GnhW3dXNbJAJH_4YTkKSOB8fbJZgcsKg8tNNQAADSUAAAHf (15. 4. 2011)
- Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve (2011) Slika.
Dosegljivo na: http://www.google.si/imgres?imgurl=http://www.svrez.gov.si/uploads/pics/Teme_in_projekti_Lizbonska_pogodba_vstopna.jpg&imgrefurl=http://www.svrez.gov.si/&usq=Pnp8W1M-yOYyz5B4hozassq5T8k=&h=315&w=472&sz=43&hl=sl&start=41&zoom=1&tbnid=Sxd8MQW3PVYOxM:&tbnh=133&tbnw=187&ei=xn2vTfXiHMuYOv_X5PQE&prev=/search%3Fq%3Dlizbonska%2Bpogodba%26um%3D1%26hl%3Dsl%26biw%3D1728%26bih%3D890%26tbn%3Dsch0%2C448&um=1&itbs=1&iact=hc&vpx=1119&vpy=434&dur=289&hovh=182&hovw=274&tx=154&ty=73&oei=pn2vTeOXLYet8gOn04CRDw&page=2&ndsp=42&ved=1t:429,r:5,s:41&biw=1728&bih=890 (17. 4. 2011)
- Ustavno sodišče Republike Slovenije (2011) Spremembe in dopolnitve ustave.
Dosegljivo na: <http://www.us-rs.si/o-sodiscu/pravna-podlaga/ustava/spremembe-in-dopolnitve-ustave/?lang=0> (19. 1. 2011)
- Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji (2011) Poslanci Evropskega parlamenta.
Dosegljivo na: <http://www.evropa.gov.si/si/institucije-in-organi/evropski-parlament/organizacija-evropskega-parlamenta/poslanci-evropskega-parlamenta/> (19. 4. 2011)